

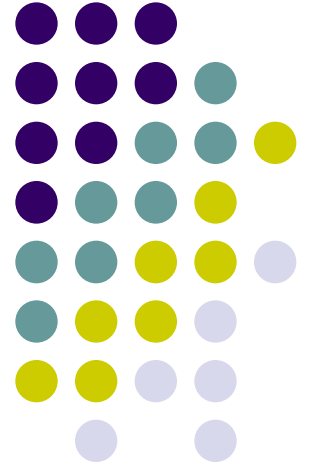
KPSS KONU ANLATIMI

REHBERLİK VE ÖZEL EĞİTİM

Murat CİVELEK

Web: <http://www.rehberlik.biz.tr>

Mail: civelek.murat@gmail.com

8. ÜNİTE

BİREYİ TANIMA TEKNİKLERİ

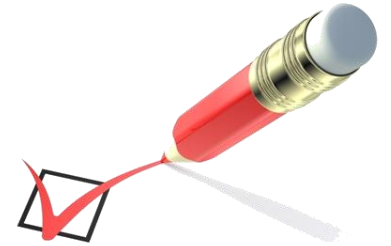
Bölüm Analizi

KPSS’de bu bölümden her yıl ortalama 2-3 soru gelmektedir.

Bu bölümdeki sorular genellikle bilgi veya örnek verilerek sorulan yarı bilgi sorusu şeklindedir.

Not: 2013 KPSS’de 4 soru gelmiştir.
2014 KPSS’de 2 soru gelmiştir.

Bireyi Tanıma Sürecine İlişkin İlkeler

- 1) Bireyi tanımanın esas amacı; **bireyin kendisini tanımasına ve anlamasına yardımcı olmaktır.**
 - 2) Bireyi tanıma teknikleri bireyi tanımada amaç değil, **araçtır.**
 - 3) Kullanılan bireyi tanıma tekniklerinin **geçerliği ve güvenirliği yüksek olmalıdır.**
 - 4) Bireyi tanıma teknikleri sonucunda **elde edilen bilgiler objektif, geçerli ve güvenilir olmalıdır.**
 - 5) Bireyi tanıma teknikleri sonucunda **elde edilen bilgilerin kesin ve değişmez olmadığı bireye açıklanmalı** ve kendisini bu şekilde değerlendirmesi sağlanmalıdır.
-

- 6) Bireyi tanıma teknikleri arasında herkes tarafından, her durumda uygulanabilen ve kabul edilen **tek bir yöntem yoktur**. Çeşitli bireyi tanıma yöntem ve tekniklerinden elde edilen bilgileri bir arada bütün olarak kullanmak ve değerlendirmek gerekir.
- 7) **Amaca ve ölçülmek istenen niteliğe en uygun bireyi tanıma tekniği** veya ölçme aracı kullanılmalıdır.
- 8) Kullanılan bireyi tanıma tekniği, o **bireyin gelişimsel özelliklerine uygun olmalıdır**.
- 9) Bireyi tanıma hizmetlerinin etkili olabilmesi, bireylerle ilişkili **herkesin takım halinde çalışmasını** gerektirir.
- 10) Bireyi tüm yönleriyle eksiksiz ve tam olarak tanımayı amaç edinmek, olanaksızdır. Bu nedenle birey, **mümkün olduğu ve gerektirdiği kadar tüm yönleriyle tanınmalıdır**.

- 11) Bireyi tanıma hizmeti, bireye **yardıma amaçlıyorsa, tanıma ve yardım hizmeti aynı zamanda birlikte yapılmalıdır.**
- 12) Bireyi tanıma süreci, kişi olarak **“bireyi tanıma ve anlama”** ile **“bireyin çevre olanaklarını tanımak”** gibi birbirini tamamlayıcı iki hizmeti içine alır.
- 13) Birey hakkında elde edilen özel bilgilerin gizliliği **korunmalıdır. Özel ve gizli olmayan bilgilerden ise ilgili herkesin yararlanması sağlanmalıdır.**
- 14) Eğitim sistemi içinde bireyi tanıma hizmetleri, **tüm öğrencilere yöneliktir.**
- 15) Eğitim sistemi içinde bireyi tanıma hizmetleri **sürekli olmalıdır.**

Okul çağındaki öğrenciler değişme ve gelişme içindedir. Sahip oldukları özellikler o döneme özgüdür ve bu özellikler zamanla değişir.

Bu bilgiler doğrultusunda, sınıf rehber öğretmenin aşağıdaki ilkelere hangisine uyması gerekir?

- A) Öğrenciyi tanıma hizmeti tüm öğrencilere yöneliktir.
- B) Öğrencileri bütün yönleriyle tanımak gerekir.
- C) Öğrenciyi tanıma hizmeti takım çalışması gerektirir.
- D) Öğrenciyi tanıma hizmeti sürekli olmalıdır.**
- E) Öğrenci hakkında elde edilen bilgiler bir bütün hâlinde değerlendirilmelidir.

Bireyi tanıma hizmetindeki temel amaç,

- bireyin kendini tanıması,
- kendi özellikleri hakkında bilinçlenmesi
- bu bilgiler ışığında gerçekçi seçimlere ulaşabilmesi ve kararlar alabilmesine

yardımcı olmaktır.

Bireyi tanımanın temel amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bireye, sorunlarını çözmede yardım etmek
- B) Bireyin okuldaki başarısını artırmak
- C) Bireyin kendisini tanımasını sağlamak**
- D) Bireyin meslek seçimine yardım etmek
- E) Bireyi boş zaman etkinliklerine yönlendirmek

Bireyi Tanıma Tekniklerinin Sınıflandırılması

Bireyi tanıma teknikleri genel çerçevede test teknikleri ve test dışı teknikler diye iki gruba ayrılmaktadır.

1) Test teknikleri: İlgili envanterleri, kişilik envanterleri, tutum envanterleri (ölçekleri), yetenek ve başarı testleri.

2) Test dışı teknikler: Gözlem, görüşme, otobiyografi, kimdir bu, kime göre ben neyim, sosyometri, sosyodrama, psikodrama, sosyal uzaklık ölçeği, derecelendirme ölçekleri, anket, arzu listeleri, yarım cümle tamamlama, özellik kayıt çizelgesi, zaman cetveli, problem tarama listesi, vaka incelemesi, vaka konferansı, anı defteri, oyun terapisi, rol dağıtım, aile terapisi, ev ziyaretleri, bibliyoterapi, sineterapi.

TEST TEKNİKLERİ

```
graph LR; A[TEST TEKNİKLERİ] --- B[BAŞARI TESTLERİ]; A --- C[YETENEK TESTLERİ]; A --- D[KİŞİLİK TESTLERİ]; A --- E[İLGİ ENVANTERLERİ]; A --- F[TUTUM ENVANTERLERİ];
```

BAŞARI TESTLERİ

YETENEK TESTLERİ

KİŞİLİK TESTLERİ

İLGİ
ENVANTERLERİ

TUTUM
ENVANTERLERİ

TEST TEKNİKLERİ

TEST: Bireylerin zekâlarını, ilgilerini, yeteneklerini, tutumlarını, kişiliğini vb. kısacası **bireysel farklılıklarını ölçmek** amacıyla kullanılan ve standart sorular şeklinde uygulanan metottur.

Testler, bireylerin çeşitli özelliklerini belirlemek ya da davranışlarını anlamak amacıyla kullanılan bilgi toplamaya ve bireyi tanımaya yönelik araçlardır.

- Kullanılmak için seçilen testler yeterli düzeyde geçerli, güvenilir ve kullanışlı olmalıdır.

A. MAKSİMUM PERFORMANS TESTLERİ

1) Yetenek testleri: Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde **bireye gereken yardımların yapılabilmesi için, bireyin öncelikle bilinmesi gereken yönü yetenekleridir.**

Yetenek testleri “**bireylerin** zihinsel ya da akademik yetenekleri hakkında bilgi sahibi olmak ve **geleceğe yönelik başarısını yordamak**” için özellikle kullanılır.

Yetenek testleri “**bireyin en iyi neleri yapabileceğini yani başarılı olabileceği alanları**” gösterebilen testlerdir.

Yetenek testleri, genel yetenek ve özel yetenek olmak üzere iki ayrı kategoride incelenmektedir.

Yetenek testlerinin kullanım amaçları

- Bireylerin zihinsel ve akademik başarılarını tespit etmede
- Eğitsel ve mesleki rehberlikte
- Gelecekteki akademik başarıyı yordamada (2012 STS)
- Özel eğitime muhtaç öğrencileri tespit etmede
- Yetenek - başarı kıyaslamasında (Yetenek-başarı arasındaki %25 fark normal sayılmaktadır).
- Kişinin genel ve özel kabiliyetlerini saptamada
- Kişinin zayıf ve kuvvetli yönlerini, gizli kalmış yeteneklerini ortaya çıkarmada
- Öğrencileri kendi yetenekleri ölçüsünde programlara, derslere yerleştirmede

Yetenek testleri türleri

- **Genel yetenek testleri:** Öğrenme gücü, analitik düşünme, yaratıcı düşünme ve problem çözme gibi durumlar genel yeteneklere işaret eder. Bu testler, bireylerin **sözel, sayısal ve soyut düşünme gücünü** ölçer. Genel yetenek testleri için genellikle **zekâ testleri** terimi kullanılmaktadır.

Örneğin; Stanford-Binet Zekâ Testi, Wechsler Zekâ Testi, Cattell Uluslararası Zekâ Ölçeği, Thurstone Temel Kabiliyet Testi

- **Özel yetenek testleri:** **Resim, müzik ve spor** gibi belirli özel alanlarda bireyin sahip olduğu özel zihin yeteneklerini ölçer.
Örneğin; Uzay İlişkileri Testi, Minnesota Büro İşleri Testi

2) Başarı testleri: Başarı testleri temelde, öğrencilerin okullarda öğrenme etkinliklerinde kazandıkları **“geçmiş akademik bilgileri ölçmek”** amacıyla düzenlenen testlerdir. Yani bireyin bir eğitim sürecinde **ne kadar öğrendiğini** ölçen testlerdir (Erişi testleri, finaller).

Başarı testleri, bireylerin belirli bir alana/konuya ilişkin **var olan bilgi düzeylerini tespit etmeye** yönelik de yapılır (STS).

Başarı testleri, bireylerin eğitim-öğretim sürecinde **öğrenme eksikliklerini görmek** amacıyla da düzenlenir (Formatif testi).

Başarı testleri **geleceğe yönelik yordamalar** yapmak amacıyla (KPSS, YGS) da sıkça kullanılır.

Başarı testleri türleri

- **Standart başarı testleri:** Bir grup uzman tarafından hazırlanmış, geçerliği ve güvenirliği yüksek, **hazırlandığı alanda genel olarak (geniş kitlelerce) kullanılabilen**, bireyin öğrenme çevresini ve içinde bulunduğu özel koşulları dikkate almayan, standart ölçme araçlarıdır. **Daha çok öğrencinin geleceğine ilişkin kararlar almada bu testler kullanılır.**

Standart başarı testleri, test uzmanları tarafından hazırlanır, uygulanır ve değerlendirilir, yapılan uygulama ve değerlendirmeler de standarttır. **Örneğin;** KPSS, YGS, LYS, DGS, TEOG, YDS, ALES

- **Öğretmen yapımı başarı testleri:** Öğrencinin öğrenme çevresini ve içinde bulunduğu özel koşulları dikkate alarak, **öğretmenlerin** kendi sınıflarında, kendi okuttukları konuların öğrenilme derecesini ölçmek amacıyla **hazırladıkları sınıf içi** başarı testleridir. Geçerliği ve güvenirliği daha düşüktür. **Örneğin;** vize, final, yazılı

Başarı testlerinin kullanım amaçları

- Öğrencilerin öğrenme etkinliklerinden ne kadar faydalandıklarını ölçmede
- Öğrencilerin konu/ünitelerdeki öğrenme eksiklerini tespit etmede
- Öğrencilerin duruma göre başarısızlık sebeplerinin araştırılmasında
- Okuldaki öğrencilerin öğrenim programındaki ders gruplarından zayıf ve kuvvetli oldukları başarı alanlarının belirlenmesinde
- Öğrencilerin seçmeli ders ve seviye programlarının seçiminde
- Öğrencilerin eğitsel ve mesleki planları için gerekli bilgileri toplamada ve buna göre öğrencileri mesleğe ve öğrenim programlarına yöneltmede
- Öğrencilerin başarı seviyeleri ile zekâ seviyelerinin karşılaştırılmasında yetenek testleri ile birlikte kullanılır.

Psikolojik testlerin kullanılmasına ilişkin aşağıdaki yargılardan hangisi doğrudur?

- A) Ders, alan ve meslek seçiminde yetenek testlerine; ders dışı etkinliklerde ise ilgi envanterlerine göre yöneltme yapılmalıdır.
- B) Testleri sınıf rehber öğretmenleri uygulamalı; okul rehber öğretmenleri yorumlamalıdır.
- C) Çocuklukta kişilik çok sık değiştiğinden, psikolojik testler lise ve sonrasında uygulanmalıdır.
- D) Yetenek testleri ve ilgi envanterlerini sınıf rehber öğretmenleri; kişilik testlerini ise okul rehber öğretmenleri kullanmalıdır.
- E) Gelecekteki başarı yordanırken yetenek testleri; öğrenme eksikliklerinin saptanmasında ise başarı testleri kullanılmalıdır.**

YETENEK-BAŞARI KIYASLAMASI

Yetenek ve başarı karşılaştırmasının temel nedeni; öğrencilerin yetenekleri ölçüsünde başarılı olup olmadıklarını tespit etmektir.

Ayrıca her grubun özelliğine göre yetenekleri düzeyinde başarı olamayış nedenlerini araştırmak ve sorunların giderilmesi yönünde öğrencilere bireysel olarak yardım sağlamaktır.

1) Yetenekleri düzeyinde başarılı olan öğrenciler: Bu tip öğrenciler, genelde okul başarısı açısından **potansiyelinden bekleneni veren öğrencilerdir**. Bu öğrenciler 3 gruba ayrılır:

- a) Hem yeteneği hem de başarı yüksek olan öğrenciler:** Geleceğe yönelik olarak **daha ileri düzeydeki akademik programları yürütebilecek öğrencilerdir**. Bu öğrenciler, derece farkları da dikkate alınarak akademik alanlara, üst okullara, çeşitli yarışma sınavlarına girmeleri yönünde cesaretlendirilebilirler.
- b) Yetenek ve başarı düzeyleri orta olan öğrenciler:** **Seviyelerine uygun düşecek akademik programlara** derece farklı ile yönlendirilmeleri gerekir.
- c) Yetenek ve başarı düzeyleri düşük olan öğrenciler:** Daha ileri düzeyde akademik programlara ayak uydurmaları zor olabilir. Bu nedenle daha **kısa süreli, yarı akademik programlara**, durumlarına uygun düşen bir **mesleğe yönlendirilmeleri gerekir**.

2) Yetenek düzeylerinin altında başarılı olan öğrenciler: Bu tip öğrenciler, **kendilerinden beklenen başarıyı göstermeyen veya gösteremeyen**, düşük-başarılı öğrencilerdir.

Bu sonucu etkileyen çeşitli nedenler vardır. Bu nedenler daha çok çalışmasını engelleyen **“sağlık, ailevi sorun, arkadaşlarının olumsuz etkileri, güdü eksikliği, verimli çalışma yöntemlerini bilmemesi, aileye yardım etme, bir işte çalışma, okula veya belirli derslere devamsızlık vb.”** gibi motivasyon engelleyici etmenlerdir.

Bunların tek tek bilinmesi, her öğrencinin bireysel olarak alınıp, çeşitli yönlerden incelenmesi, başarılarını engelleyen faktörlerin giderilerek, yetenekleri düzeyinde başarılı olmaları yönünde yardım edilmesi gerekmektedir.

3) Yetenekleri düzeylerinin üstünde başarılı olan öğrenciler: Kendilerinden beklenenin fazlasını veren öğrencilerdir. Fakat yeteneklerinin üstünde başarılı olan öğrencilerin **bu durumu normal olarak algılanmamalıdır.** Çünkü bu öğrenciler genellikle, bir baskı ve zorlama altında bu başarıyı getirirler. Bu nedenle bu öğrenciler kişilik ve duygusal gelişiminde bazı problemleri yaşayabilen, kaygı ve uyum sorunları da olabilen bireyler olabilir.

Bu öğrencilerin üst düzey başarı göstermelerinde temel sebepler; **“aile baskısı ve zorlama, aşırı başarısızlık korkusu, öğretmenlerin ve arkadaşlarının olumlu etkileri, aşırı ilgi ve yüksek düzeyde güdülenme, çalışma alışkanlarının iyi olması, çok fazla çalışma, kopya vb.”** gibi nedenlerdir.

Bu öğrencilerinde bireysel olarak incelenmesi, aşırı çabalarının nedenleri ve yapabileceği olası zararların belirlenmesi ve yardım edilmesi gerekmektedir.

ÖSYM

2009 KPSS

Okul rehber öğretmeni Fulya Hanım öğrencilerine yetenek testi uygular ve yetenek puanlarını öğrencilerin genel başarı ortalamalarıyla karşılaştırır. Çalışmanın sonunda, öğrencilerden bir kısmının yeteneklerine göre beklenenden daha yüksek başarı gösterdiklerini fark eder.

Yeteneğinin üstünde başarı gösteren öğrencilerle ilgili olarak Fulya Hanım, aşağıdakilerden hangisini yaparsa rehberlik anlayışına uygun davranmış olur?

- A) Bu öğrencileri üstün çabalarından dolayı sınıf içinde ödüllendirip başarılarının devamını beklediğini belirtirse
- B) Bu öğrencilerin aileleriyle görüşerek başarılarını daha da artıracak yollar üzerinde düşünürse
- C) Baskı veya zorlanma altında bu başarıya ulaşmış olabileceklerini düşünerek bu öğrencilerle görüşürse**
- D) Bu öğrencileri yeteneğinin altında başarı gösterenlere ders çalıştırmak için görevlendirirse (akran eğitimi)
- E) Bu öğrencileri model almaları için yeteneğinin altında başarı gösteren öğrencileri teşvik ederse

ÖSYM

2006 KPSS

Yeteneklerinin altında ve üstünde başarı gösteren öğrencileri belirlemek aşağıdaki rehberlik servislerinden hangisinin görevidir?

- A) Mesleki rehberlik
- B) Eğitsel rehberlik**
- C) Grup rehberliği
- D) Kişisel rehberlik
- E) Psikolojik rehberlik

Lise I. sınıftaki bir öğrencinin yetenek testi ve ilgi envanterinden aldığı yüzdelik puanlar aşağıda verilmiştir:

Yetenek testi	Puan (%)	İlgi envanteri	Puan (%)
Sözel	62	Fen bilimleri	55
Sayısal	53	Sosyal bilimler	53
Mekanik	58	Edebiyat	70
Göz – el koordinasyonu	60	İş ayrıntısı	45
Bellek	65	Güzel sanatlar	50

Bu öğrenciye lise II. sınıfta aşağıdaki alanlardan hangisinin önerilmesi en uygundur?

- A) Yabancı dil**
- B) Sosyal bilimler
- C) Türkçe – Matematik
- D) Güzel sanatlar
- E) Fen bilimleri

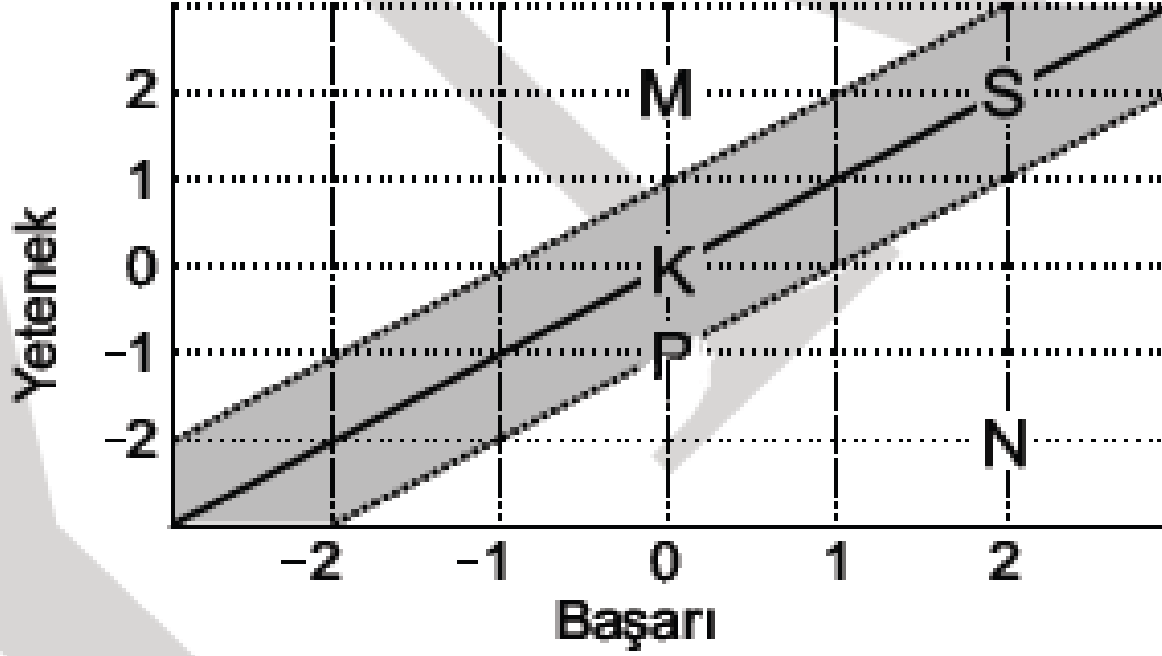
118 - 119. SORULARI AŞAĞIDAKİ BİLGİLERE GÖRE CEVAPLAYINIZ.

Bir sınıftaki öğrencilere başarı ve yetenek testi uygulanmış, her iki testin puan ortalaması 60 bulunurken yetenek testi için standart sapma 4, başarı testi için 5 olarak elde edilmiştir. Bu sınıftaki beş öğrencinin ham puanları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

<u>Adı</u>	<u>Yetenek</u>	<u>Başarı</u>
Fatma	56	60
Tülay	52	70
Gamze	60	60
Gül	68	60
Fulya	68	70

Sınıf rehber öğretmeni yukarıdaki tabloda verilen ham puanları z puanına dönüştürerek aşağıdaki başarı-yetenek karşılaştırma grafiğini oluşturmuştur. Yetenek ve başarı puanlarının yorumlanmasında, taralı alandaki öğrenciler yeteneği ölçüsünde başarılı kabul edilmektedir (Grafikte her öğrenci bir harfle temsil edilmiştir).

118. Buna göre, Fatma'nın sınıf içindeki yerini, yukarıdaki grafikte hangi harf tanımlar?

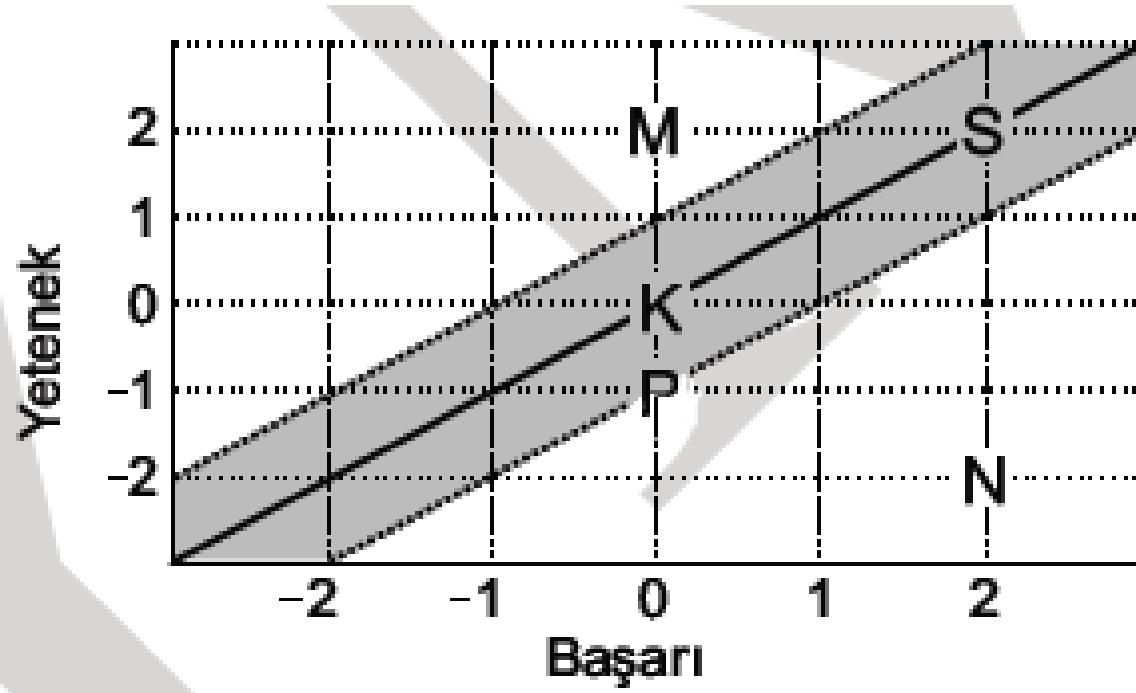
A) K

B) M

C) N

D) P

E) S

119. Başarı-yetenek tablosu ve karşılaştırma grafiği dikkate alındığında, aşağıdaki öğrencilerden hangisi yeteneğinin üzerinde başarılı olmuştur?

A) Fatma

B) Tülay

C) Gamze

D) Gül

E) Fulya

B. DAVRANIŞ TESTLERİ (ENVANTERLERİ)

1) Kişilik envanterleri

Kişilik, “bireye özgü ve bireyi diğer bireylerden ayırt edici duygu, düşünce ve davranışların bütünüdür.”

Kişilik testleri, bireyin “**tipik olarak ne yaptığını**” bulmayı amaçlar.

Kişilik testleri; daha çok duygusal sorunları olan bireylere, psikolojik danışma yardımı yapma amacıyla kullanılmaktadır.

Bunun yanı sıra kişilik testleri **öğrencinin girmek istediği mesleğe** uygun kişilik örüntüsüne sahip olup olmadığını belirlemek içinde kullanılmaktadır. Fakat kişilik testleri, meslek seçimi veya mesleki rehberlikte, **yetenek yetenekleriyle birlikte kullanılması daha doğrudur.**

Kişilik envanterlerini

- **uygulamak,**
- **puanlamak,**
- **değerlendirmek**
- **sonucuna göre bireylere yardım etmek**

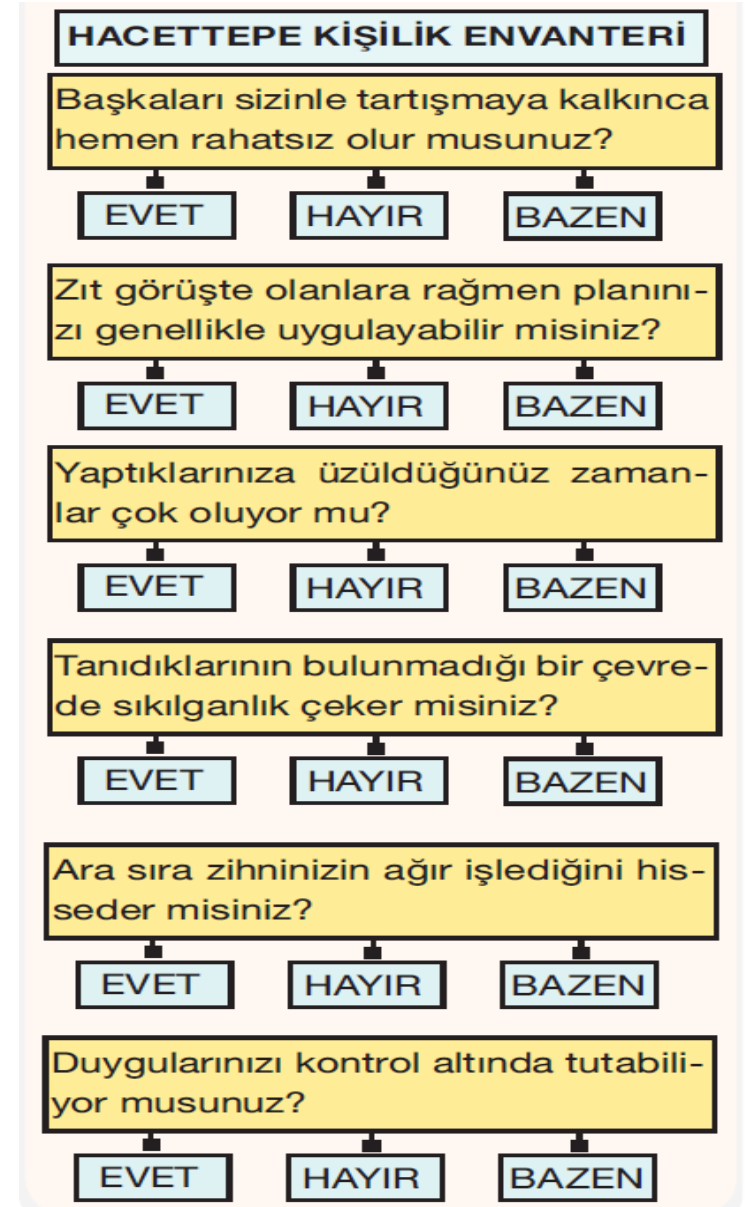
uzmanlık gerektirir.

Kişilik testleri türleri

- **Standart kişilik testleri:** Bireylerin yapılandırılmış bir testte yer alan soruların sınırlı seçenekleri arasından kendi öznel durumlarına en uygun cevabı seçmesine dayanan testlerdir.

Nesnel kişilik testleridir. İyi tanımlanmış yönergeler çerçevesinde yürütülen, **puanlanması ve uygulanması uzmanlık isteyen, objektifliği yüksek araçlardır**

Örneğin; Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri, Hacettepe Kişilik Envanteri, Edwards Kişisel Tercih Envanteri, Beck Depresyon Envanteri, 16 Kişilik Faktörü Envanteri

- **Projektif (yansıtıcı) kişilik testleri:** Bu testler **açık seçik olmayan (belirsiz) araçlar (fotoğraf, resim, şekil) kullanılarak bireyin bunları yorumlanması** istenir. Projektif testler genellikle ya tam belirgin olmayan resim, şekil ya da yarım bırakılmış cümlelerden ve hikâyelerden oluşmaktadır. Bunlar, **kişiliğin içyapısını yansıtan ve kişiliği ortaya çıkarmaya çalışan tekniklerdir.**

Örneğin; mürekkep lekesi testleri (**Rorschach testi:** 10 kart vardır), yoruma açık resimler (**TAT: tematik algı testleri** 30 kart, 1 boş karttan oluşur. Kartların bir kısmı sadece erkekler bir kısmı da kadınlar içindir. **CAT:** çocuk algılama testi 10 değişik hayvan resimden oluşur), sözel testler (**Beier Cümle Tamamlama Testi, Luisa Duss Psikanalitik Hikâyeler Testi**)

Rorschach Testi

Plate 1

Plate 2

Plate 3

Plate 4

Plate 5

Plate 6

Plate 7

Plate 8

Plate 9

Plate 10

Tematik Algı Testi (TAT)

Kişilik testlerinin kullanım amaçları

- Bireylerin kişilik özelliklerini tespit etmede
- Uyumlu – uyumsuz, normal – anormal bireylerin tespit edilmesinde
- Bireylerin psikolojik sorunlarını teşhis etmede
- Personel seçme ve yerleştirmede (bir işe personel alımında)
- Mesleki yönlendirmede

2) İlgi envanterleri: İlgi, bireylerin, bir nesneye, eyleme, kişiye, olaya karşı gösterdiği **belli süreli hoşlanma, hoşlanmama** tepkileridir.

İlgi, “bir kimsenin özel bir çaba sarf etmeden, dikkat ettiği, gözlediği, üzerinde durup düşündüğü ve **zevk alarak sürekli olarak yaptığı şeylerdir.”**

İlgi, bireyin bir faaliyete zorlanmadan, **kendiliğinden ve tercihen yaptığı, yapmaktan doyum ve mutluluk sağladığı etkinliklerdir.**

İlgilerin ölçülmesi, ilgi alanlarının durağan ve sürekli hale geldiği zaman yapılabilir. Çocuklukta ilgiler çok değişkendir, meslek alanlarına olan **ilgiler yaklaşık 17 yaşlarında**, ölçülebilecek bir durağanlığa ve sürekliliğe ulaşmaktadır.

Ülkemizde adapte edilerek kullanılan, meslek ilgilerini ölçen **“Kuder İlgi Envanterleri”** yaygın olarak kullanılmaktadır. Fakat ülkemize tam uyumlu olabilecek yeni ilgi envanterleri geliştirilmiştir: **Gazete Haberleri Testi (Tan, 1972), Kendini Değerlendirme Envanteri (Kuzgun), Mesleki Yönelim Envanteri (Kepçeoğlu).**

İlgi envanterleri, **bireylere** ve **gruplara** uygulanabilmektedir, **puanlanması kolay** ve **objektif** olarak yapılabilir. Bu nedenle, ilgi envanterleri okullarda eğitsel ve mesleki rehberlikle ilgili **“yöneltme”** alanları ile **personel seçme ve yerleştirme** hizmetlerinde yaygın olarak kullanılmaktadır.

İlgi testlerinin kullanım amaçları

- Öğrencilerin ilgi alanlarını tanımlarına yardım etmek ve **öğrencileri kendi ilgilerine göre yönleltmek**
- Öğrencilerin **uygun programları seçmesine** ve o alanda gelişmelerine katkı sağlamak
- İlgi envanterleri sanayi ve hizmet sektöründe, iş verimini artırmak amacı ile **işin niteliklerine uygun kişilerin seçimi ve yerleştirilmesinde** kullanılmaktadır.

İlgi envanterleri bir kimsenin **yetenekli olduğu alanlar hakkında bilgi vermez.** Bu nedenle bir kimsenin en yüksek ilgi alanına bakarak o kişinin o alanda yetenekli olduğunu söyleyemeyiz.

İlgi envanterleri bir okulda veya işte başarıyı değil **doyumu yordamak için geliştirmiştir.**

İlgi envanterlerinin kullanılmasında dikkat edilecek hususlar

- 1) Meslek ilgileri, yaklaşık **17 yaşlarında**, öğrenim düzeyi olarak da lise ve dengi okullar döneminde “kararlı” hale gelmektedir. Bu nedenle ilgi envanterleri **bu dönemden önce, önemli kararlar için kullanılmamalıdır.**
- 2) Bireyin ilgilendiği alan, başarılı olacağı anlamına gelmez. İlgi envanterleri **başarıyı değil, doyumu yordamak için kullanılır.**
- 3) İlgi envanterleri **bireyin o alanda yetenekli olduğunu göstermez. Bu nedenle bireyin sadece ilgisi olan alana yönelmesi/yönetilmesi sakıncalıdır.** En uygun yaklaşım; **bireyin hem ilgi duyduğu hem de yetenekli olduğu alanlara yöneltilmesidir.** Bu nedenle, ilgi envanterleri o alandaki yeteneği ölçen bir yetenek testi ile birlikte kullanılmalıdır.

- 4) İlgili envanterleri belli sayıdaki alanlarla (çoğunluk 8-12 kadar ilgili alanıyla) sınırlandırılmıştır. Oysa bireylerin ilgili alanları daha geniştir. Bu nedenle **birden çok envanterin kullanılmasında yarar vardır.**
- 5) İlgili envanterlerinden elde edilen puanlar, “dar” çerçeveli özel (belli) mesleklere karşı olan ilginin bir ölçüsü değildir, “geniş” meslek alanlarına (etkinlik alanına) ilişkin bir ölçüdür. Bu nedenle, **öğrenciye yöneleceği belli bir meslek adı verilmemelidir.**
- 6) Rasyonel yaklaşımla geliştirilen ilgili envanterlerinde, **“Yanılma Hatası”** olabileceği dikkate alınmalı, testle ilgili açıklama yapılırken, bireyin gerçekçi olarak kendini anlatması ve tanınmasının önemi vurgulanmalıdır.

Mesleki ilgiler ergenlik döneminde oldukça kararsızdır ve sık sık değişiklik gösterir. Bu olgu ergen öğrencilere meslek seçim kararlarını verirken yardımcı olmayı güçleştirmektedir.

Buna göre, ergen öğrencilerin meslek seçim kararlarını vermelerinde ilgi envanterleri kullanılarak yapılacak aşağıdaki işlemlerden hangisi en uygundur?

- A) Ergenlerin belli mesleklere karşı ilgilerini üç ay arayla ölçüp daha sonra bu ölçümlerin ortalamasını almak
- B) İlgi envanterlerini, ergenlere bir ya da birkaç meslek adı vermek yerine, ilgilerine uygun meslek alanları hakkında bilgilendirmek için kullanmak**
- C) Önce ergenin ilgilerini ne sıklıkla değiştirdiğini araştırmak daha sonra sık değiştiriyorsa sadece yetenek testi, nadiren değiştiriyorsa ilgi envanteri kullanmak
- D) İlgi envanterleri sınırlı sayıda ilgiyi ölçtükleri ve yeterince güvenilir olmadıkları için okul başarısı, öğrenciyle görüşme vb. başka yollar kullanarak ilgileri araştırmak
- E) İlgiler genç yetişkinlik yıllarında kararlılık kazandığından bu yıllardan önce mesleki rehberlik amacıyla ilgi envanterlerini kullanmamak

3) Tutum envanterleri: **Tutum;** bir kişinin herhangi bir nesneye, olaya veya duruma karşı bir **duygusu, düşüncesi, davranışı veya genel olarak eğilimidir.**

Tutum ölçekleri; bir kimsenin herhangi bir olaya, kişiye, nesneye vb. **ne derece önem verdiğini,** o duruma ilişkin **ne düşündüğünü** ve **ne hissettiğini saptamaya** yarayan test araçlarıdır.

Tutumların ölçülmesinde en yaygın kullanılan envanterler; **Bogardus'un Sosyal Mesafe Ölçeği, Thurstone'un Eşit Aralıklar Ölçeği, Likert'in Toplam Derecelendirme Ölçeği, Guttman'ın Ölçek Çözümlemesi.**

Ayrıca, gözlem, işaretleme listeleri, tamamlanmamış cümleler ve hikâyeler, resimlerin düzenlenmesi, resimlere bakarak hikâyeler anlatma, yanlış seçme tekniği gibi çeşitli yöntemlerden de yararlanılır.

Tutum testlerinin kullanım amaçları

- Bireylerin belirli konulara veya durumlara ilişkin **tutum ve değerlerinin belirlenmesinde** kullanılır.
- Bireylerin gözlenen **tutumunu etkileyen aile ve genel çevre faktörlerinin incelenmesi** amacıyla kullanılır.
- Kişilik testleri ile birlikte davranışı etkileyen etmen olan bireyin **uyum problemlerinin teşhisinde** kullanılır.
- **Sosyolojik amaçlar için** toplumların, kurum ve grupların yapısal özelliklerinin, **değer sistemlerinin incelenmesinde de kullanılır.**

ANA-BABA TUTUMU ENVANTERİ

Arkadaşlarımı benim gözümle görmeye çalışırdı.

Sokağa çıkıp oynamak için her seferinde kendisinden izin almak zorundayım.

Etrafta başka yetişkinler olduğu zaman beni görmezlikten gelir, sorduklarıma cevap vermezdi.

Bana karşı o kadar soğuktu ki acaba “öz evladı değil miyim?” diye şüphe vardı içimde)

Bir güçlkle karşılaştığımda istediğim yardımı sağlar fakat kararı bana bırakırdı.

Hiçbir zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder görünmemiştir.

Beni anlamak için daima içten bir gayret sarf ederdi.

Başkalarına benden daha fazla önem verir, daha nazik davranır.

ÖSYM

2009 KPSS

Öğrencilerin sokak çocuklarına ilişkin duygu, düşünce ve davranış eğilimlerini araştıran bir sınıf rehber öğretmeni, aşağıdaki bireyi tanıma tekniklerinden hangisini kullanmalıdır?

A) Tutum ölçeği

B) Görüşme

C) Gözlem

D) İlgi envanteri

E) Anket

Psikolojik Testlerin Uygulanmasında (Kullanılmasında) Dikkat Edilmesi Gereken Kurallar

- 1) PDR hizmetlerine başlamak için mutlaka bazı testlere sahip olmak ve bireylere test uygulamak gerekmez. Yani test teknikleri **işlevsel olmadığı durumlarda uygulanmamalıdır.**
- 2) Test sonuçları **birey hakkında toplanan diğer bilgilerle bir arada kullanılmalıdır** ve mümkünse amaca hizmet edecek **birden çok test kullanılmalıdır.**
- 3) Danışmanlar test kullanmak istediklerinde **amaçlarının ne olduğunu açık ve seçik olarak belirlemelidir.**
- 4) **Amacı belli olmayan hiçbir test uygulanmamalı** ve belirlenmiş **amacı dışında da testler kullanılmamalıdır.**

5) Her testin **uygulanması, puanlanması ve sonuçların yorumlanması farklı düzeylerde bilgi, beceri ve mesleki hazırlık ister.** Buna göre, her danışmanın kendi yeterlilik sınırını aşan testleri seçme, uygulama, puanlama ve yorumlama işinden kesinlikle kaçınmalıdır.

- **Kişilik testleri** hem uygulama hem de yorumlama aşamasında uzmanlık gerektirir.
- **İlgi ve yetenek testleri** uygulama aşamasında uzmanlık gerektirmezken yorumlamada uzmanlık gerektirir.
- **Tutum testleri** ise sınıf rehber öğretmenlerince uygulanıp yorumlanabilir.

6) Kullanılmak için seçilen testler **yeterli düzeyde geçerli, güvenilir ve kullanışlı olmalıdır.**

- 7)** Testler, hazırlanışlarında **saptanmış olan belirli ortam ve koşullar altında uygulanmalıdır.** Ayrıca testlerin uygulama kuralları ve koşulları birbirinden farklılık gösterebilir (soru sayısı ve amaçları farklı olduğu için).
- 8)** Testler, testlerin **amaçları ve uygulamaları gibi konularda** bireylere veya kamuya herhangi bir bilgi verirken, bu **bilgilerin doğru olmasına ve yanlış anlamaya neden olmamasına özen gösterilmelidir.**
- 9)** Test **sonuçlarının nerede kullanılacağı ve kimlerle paylaşılacağı, uygulama öncesinde belirlenmelidir.**
- 10)** Test sonuçları **bireyi etiketlemek için kullanılmamalıdır.**

- 11)** Test sonuçlarını paylaşırken **danışman, danışanla ilgili kesin yargılardan kaçınmalıdır.**
- 12)** Testler **uygulandığı kültüre uyarlanarak (standardize edilerek) yapılmalıdır.**
- 13)** Uygulayıcılar, **testler üzerinde herhangi bir ekleme, çıkarma veya değiştirme yapmamalıdır.**

2014 ÖABT

Psikolojik testlerin kullanımıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Psikolojik testlerin uygulama kuralları ve koşulları birbirinden farklılık gösterebilir.
- B) Uygulayıcı, uygulama sırasında testlerin bazı maddelerini ihtiyacına göre çıkarabilir.**
- C) Test sonuçlarının nerede kullanılacağı ve kimlerle paylaşılacağı, uygulama öncesinde belirlenmelidir.
- D) Mümkünse amaca hizmet edecek birden çok testin kullanılması tercih edilmelidir.
- E) Test sonuçlarını paylaşırken danışan, danışmanla ilgili kesin yargılardan kaçınmalıdır.

B) TEST DIŞI TEKNİKLER

I. GÖZLEME DAYALI TEKNİKLER

1.1. GÖZLEM

Gözlem; “belirli bir amaç için bir nesnenin, olayın, kişinin, grubun, doğal koşullarda kendiliğinden olayın belirdiği sırada ya da bilinçli ve planlı olarak hazırlanan deney koşullarında sistematik olarak incelenmesi sürecidir.”

Gözlem farklı açıdan iki türlü ele alınır.

- ❑ Sistemsiz (denetimsiz) ve Sistematik (denetimli)
- ❑ Katılımlı ve Katılımsız

Gözlem Türleri

a) Sistemsiz (Doğal, Denetimsiz, Kontrolsüz) Gözlem

Bireyin nasıl gözleneceğine dair bir amacın ve planın yapılmadığı, bilgilerin **doğal koşullar** altında **rastlantısal** olarak elde edildiği gözlemdir. Araştırmacının herhangi bir müdahalesi söz konusu değildir.

Nelerin gözleneceğine ilişkin bir seçim yapılmaz; **her davranış gözlenir**. Doğal gözlemde gözlenen kişi, **gözlendiğinin farkında olmamalıdır**.

b) Sistematik (Denetimli, Kontrollü) Gözlem

Bireylerin **belirli davranışlarını, planlı ve sistemli olarak, kontrollü koşullar altında**, davranışın nedenlerini, sebep-sonuç ilişkilerini bulmayı amaçlayan gözlemlerdir.

Bireylerin **önceden belirlenmiş belirli davranışları (gözlem formları ile) gözlemlenir** Doğal koşullarda, yapay koşullarda veya laboratuvar ortamında gözlem olur. Gözlenen kişi, **gözlendiğini bilebilir de bilmeyebilir de**. Mesela; Gözlem listesi, derecelendirme ölçekleri, deney

a) Katılımlı Gözlem

Katılımlı gözlem, gözlemci kişinin, **standart bir gözlem veya bilgi toplama aracı kullanmadan, gözlenen kişiyle birlikte olabilmesi ya da bu amaçla olaya veya faaliyete katılarak** gözlemde bulunmasıdır.

Katılımlı gözlem, gözlem yapan kişinin, **gözlemci kimliğini belirgin hale getirmeden**, kendisini gözlemde bulunacağı grubun bir üyesi olarak kabul ettirebildiği durumlarda mümkün olabilir.

b) Katılımsız Gözlem

Katılımsız gözlemde **gözlemci**, gözlenen kişi, grup, olay veya davranışın dışında kalarak gözlemini yapmakta, **durumu dışardan bir seyirci olarak izlemekte ve gözlemi kaydetmektedir.**

Gözlemi yapan kişi, gözlenen olayı paylaşmadan objektif bir tutumla gözlemini yapmakta, birçok durumda, **gözlenen kişi gözlendiğinin farkında olmamaktadır.**

Katılımlı gözlemde gözlemlenen kişi veya gruplar **spontan ve doğal ortamında gözlenebilmekte** ve bu sayede katılımsız gözlemde anlaşılamayan **birçok davranışların nedeni daha iyi algılanabilmektedir.**

Fakat katılımlı gözlemde **gözlem aracı kullanılmadığından** gözlem katılımcının betimlemelerine dayanmakta bu da **elde edilen verilen geçerliliğini düşürmektedir.** Ayrıca katılma süresi ve koşulu **araştırmacının objektif tutumuna zarar verebilmektedir.**

Gözlemde Dikkat Edilecek İlkeler

- 1) **Gözlemi önceden planlamak gerekir.** Gözlemden önce neyin, nerede, nasıl ve ne kadar sürede gözleneceği açık bir şekilde saptanmalıdır.
- 2) **Gözlemden önce gözlem bilgilerinin nasıl analiz edileceği ve sonuçların nasıl kaydedileceği (yöntem) belirlenmelidir.**
- 3) Gözlem yapacak kişi, gözlenen durum, davranış veya olayı izlerken kişisel olarak kendi beklentilerini karıştırmaksızın, gözlem sırasında gördüklerini ve **gerçek olarak olanı kaydetmeli ve objektif olmalıdır.**
- 4) Gözlem yapan kişi, gözlenen bireyin görünüşte söylediklerinden daha çok **yaptıkları davranışlara, davranışın duygusal boyutlarına bakmalı, yüzeysel davranışlarla, bireyin gerçek davranışlarını birbirinden ayırt etmelidir.**
- 5) Gözlem sürekli ve aralıklı olarak yapılmalıdır. Sürekli olarak yapılması; **gözlemin belli bir zaman (1 ay gibi) sürecini kapsayacak** biçimde yapılmasıdır. Aralıklı olarak yapılması; kişiyi uzun zaman süreci boyunca gözlemekten çok, **kısa süreli ve farklı zamanlarda gözlemektir.**

- 6) Denetimsiz gözlemler, mümkün olduğu kadar doğal koşullar altında yapılmalı ve gözlem sırasında, bireyin tüm davranışları değil yalnız, **önceden belirlenmiş olan davranışlar dikkate alınmalı ve gözlenmelidir.**
- 7) Gözlem yapan kişinin, bireysel olarak yapması muhtemel hatalarını önlemek ve kontrol etmek için gözlemler, mümkün olduğu **kadar birden çok gözlemci tarafından yapılmalı, aynı olay birlikte izlenmelidir.**
- 8) Gözlemlerin saptanmasında **olay, koşullar, süreç ve sonuçlar bir bütün olarak düşünülmeli,** gözlenen davranış, özellikleri, davranışın gösterildiği koşullar, yer, durum ve zaman belirtilerek kaydedilmelidir.
- 9) Gözlemde elde edilen veriler, **diğer tekniklerden elde edilen verilerle birleştirilmelidir.**
- 10) İnceleme konusu olan özellik **için “kritik” sayılabilen davranışlar ayrıca gözlenmelidir.**
- 11) Gözlem sonunda bireyin içinde bulunduğu **tüm koşullar dikkate alınmalı ve sonuçlar öğrenciyi etiketlemek için kullanılmamalı, sonuçlar öğrenciye yardım etmek amacıyla kullanılmalıdır.**
- 12) Belli bir zaman süresi içinde **yalnız bir kişi gözlenmelidir.**
- 13) Duruma göre, gözlem **kayıtları gözlemde hemen sonra yapılmalıdır.**

1.2. GÖZLEM LİSTELERİ

Gözlem listeleri, gözlemcinin dikkatini gözlenebilir, **belirli kişilik özelliklerine ve davranışlara** yöneltmek amacıyla hazırlanan ve gözlemlerin kaydedilmesinde kullanılan araçlardır.

Öğrencilerin çeşitli alanlara ilişkin özelliklerinin sıralandığı ve bu özelliklerden hangisinin bireyde olup olmadığını belirlemeye yarayan gözleme dayalı araçlardır.

Özellikle **okulöncesi ve özel eğitimde** çocuğun çeşitli alanlarda gelişim özelliklerini izlemek amacıyla kullanılmaktadır.

Sınırlılığı: Gözlenen davranışın/özelliğın oluşum hızı, sıklığı (gerçekleşme süresi) gibi yönlerden bilgi vermemesidir.

GÖZLEM LİSTESİ

Okul :

Sınıf :

Tarih :

Testi Uygulayan :

	<u>Evet</u>	<u>Bazen</u>	<u>Hayır</u>
1. Arkadaşlarıyla oynadığı görülüyor mu?	()	()	()
2. Genel olarak arkadaş gruplarıyla mı oynar?	()	()	()
3. Arkadaşları kendisiyle oynamayı sever mi?	()	()	()
4. Sınıf düzenine uymadığı zamanlar oluyor mu?	()	()	()
5. Arkadaşları ile şakalaşır mı?	()	()	()
6. Başkalarının yaptıklarını küçük görür mü?	()	()	()

1.3. ÖZELLİK KAYIT ÇİZELGEELERİ

Öğrencilerin **çeşitli alanlardaki** (liderlik, yaratıcılık, üstün yetenek, özel eğitime muhtaç durumu) **özelliklerinin** gözlenerek bu özelliklerden hangilerinin öğrencide var olup olmadığını belirlemeye yarayan araçlardır.

Bu teknikte **yalnızca bir özelliğin** bireyde olup olmadığı gözlenir ve kaydedilir. Kaydettikten sonra değerlendirme yapılarak, gözlenen niteliğin bireyde olup olmadığına dair bir yorum (Lale resim yapma becerisine sahiptir, Fatma'nın resim yapma becerisi zayıf gibi) düşünceler kısmında yapılabilir.

ÖZELLİK KAYIT ÇİZELGESİ ÖRNEĞİ

Resim yeteneği olan çocukların özellikleri

1)	Çeşitli konularda çizimler yapar.		
2)	Resimleri planlar, resimlere derinlik verir.		
3)	Resim çalışmalarını ciddiye alır ve resim yapmaktan haz duyar.		
4)	Diğer çocukların yaptıklarından değişik çizimler yapar.		
5)	Yeni gereçler kullanmak ve yeni yaşantılar denemek ister.		
6)	Resim yapma, çizme ve boyama için çok zaman harcar.		
7)	Resmi, kendi yaşantılarını ve duygularını ifade etmekte başarılı olarak kullanır.		
8)	Diğer insanların sanat-resim çalışmalarına ilgi duyar.		
Öğrencinin Adı ve soyadı	Gözlenen Davranışlar	Toplam Davranış Sayısı	Düşünceler
Sezer	1, 2, 5, 7, 8	5	
Lale	1, 2, 3, 6, 7, 8	6	
Fatma	1, 5, 6	3	
Tolga	1, 6, 7, 8	4	

Özellik kayıt çizelgesi ile gözlem listeleri farklı şeylerdir.

Özellik kayıt çizelgelerinde tek bir alana (özellğe) ait davranışlar gözlemlenirken,

Gözlem listelerinde birçok alana (özellğe) ait olabilecek davranışlar gözlemlenmektedir.

1.4. DERECELENDİRME ÖLÇEKLERİ

Bireyde gözlenen özelliklerin veya **davranışların derecelendirilmesini ve sayısal verilere dönüştürülmesini** sağlayan araçlardır.

Bu ölçekler ile gözlenen kişilerin ölçekte bulunan davranışları ne kadar, hangi derece gösterdikleri (**gösterme sıklığı**: her zaman, bazen, hiç gibi) kayıt edilir.

Derecelendirme işlemi gözlemin yapıldığı sırada ya da sonradan yapılabilir. Derecelendirme ölçekleri, bireysel davranışların ve kişilik ve tutumların ölçülmesinde çok kullanılmaktadır.

Derecelendirme Ölçek Türleri

1) Sayısal Derecelendirme ölçeği

Sayısal derecelendirme ölçeği: Gözlenen özelliğin dereceleri numaralanarak ifade edilir. Her numara, özelliğin bir derecesini gösterir. Genellikle 5 veya 7 değer verilir.

Özbakım Alanı Sayısal Derecelendirme Ölçeği					
1: Çok zayıf	2: Zayıf	3: Orta	4: İyi	5: Çok iyi	
	1	2	3	4	5
Günlük işlerde sorumluluk alır ve yerine getirir.					
Yolda yardımsız yürür.					
Kendi kendine giyinir, soyunur.					
Giysilerinin düğmelerini çözer ilikler.					
Ayakkabılarını bağlar.					
Saçlarını tarar.					
Yemeğini kendi kendine yer.					
Yemek araç gereçlerini yetişkin gibi kullanır.					

2) Grafiksel Derecelendirme ölçeği

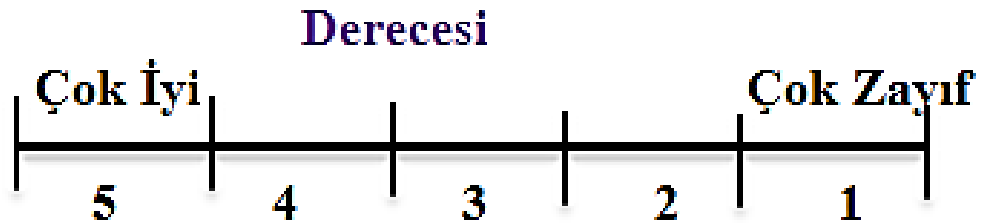
Bu ölçekte, nitelik/davranış durumu, bir genişlik halinde ifade edilir. Bu doğru yatay veya dikey olabilir.

2a) Yatay doğrulu grafiksel derecelendirme ölçeği: Bireyin betimlenecek her niteliğinin her yönü için yatay bir doğru kullanılır. **Yatay doğruluk grafiksel derecelendirme ölçekleri daha yaygın olarak kullanılmaktadır.** Öğrenci, bireysel olarak gözlenen her nitelik açısından değerlendirilir. Böylece bir kişi için tüm konuları/özellikleri içeren bir ölçek kullanılır.

Örneğin: Aşağıda verilen nitelikler yönünden kişinin davranışını en iyi betimleyen yere bir (x) işareti koyarak, belirtiniz.

Nitelikler/Davranışlar

1. İnsan İlişkileri

2b) Dikey doğru grafiksel derecelendirme ölçeği: Gruptaki bireyleri nitelikleri yönünden teker teker derecelendirme yerine, bu ölçekte grubun içindeki **bireylerin hepsini tek bir özellik yönünden aynı ölçek üzerinden değerlendirilir.** Böylece, **bir özellik** yönünden, öğrenciler birbiriyle karşılaştırılarak, sıralanabilir.

ÖĞRENCİLER

A

B

C

D

E

F

G

İFADELER

X							Başkaları ile işbirliği yapamaz, daima yalnız çalışır.
		X				X	Başkaları ile nadiren birlikte çalışabilse de genellikle yalnız çalışır.
	X						Başkaları ile de yalnız çalışabilir.
		X			X		Başkaları ile verimli bir şekilde çalışabilir, yalnız çalışmaktan hoşlanmaz.
X			X			X	Başkaları ile çok verimli bir şekilde çalışabilir, yalnız çalışmaktan hiç hoşlanmaz.

3) Betimsel Derecelendirme ölçeği

Bu ölçeklerde, sayıların veya grafik ölçeğindeki birimlerin ifade ettiği **davranışlar sözel olarak betimlenir.** Gözlemcinin daha objektif değerlendirme yapmasını sağladığı için **en geçerli ve güvenilir derecelendirme ölçeğidir.**

Betimsel derecelendirme ölçeği ya sadece “betimsel” olur ya da “grafiksel betimsel” olabilir.

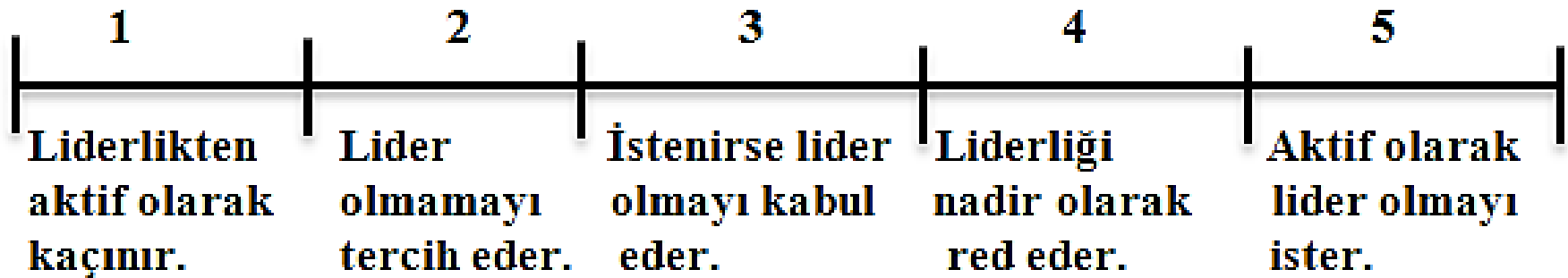
Betimsel derecelendirmeye örnek: Aşağıda belirtilen ilgili davranışta gözlem yaptığınız öğrencinin durumuna üç seçenekten hangisi uygun düşerse (x) işareti koyarak belirtiniz.

1) Bireyin ödev yapma durumu ile ilgili:

- () Ödevlerini zamanından önce eksiksiz olarak yapar.
- () Ödevlerini eksik olarak yapar.
- () Ödevlerini hiç yapmaz, sorumluluk duygusu gelişmemiştir.

Grafiksel-betimsel derecelendirmeye örnek: Aşağıda verilen her niteliğin karşısında verilen yatay çizgi üzerine bir (x) işareti koyarak bireyin nitelik yönünden olan durumunu belirtiniz.

1. Kişinin liderlik durumu

Derecelendirme Ölçeklerine Karışan Hatalar

1) Genelleme Hatası (Halo ve Horn Etkisi, Hareleme Etkisi)

Gözlem yapan kişinin, birey hakkındaki **genel görüş, inanış ve kanısını** kişinin gözlenen **özel** ve **farklı niteliklerine** genellemesidir.

Bireyin belli bir niteliği hakkındaki gözlemcinin olumlu ya da olumsuz kanısının, **bireyin birbirine benzemeyen diğer niteliklerine** olumlu veya olumsuz olarak genellenmesidir.

- Genelleme olumlu (iyi) yönde olursa **Halo etkisi**,
- Genelleme olumsuz (kötü) yönde olursa **Horn etkisi** adını alır.

Örneğin; akademik yönden başarılı olan bir öğrencinin diğer bütün özelliklerini (uyumlu, yardımsever, becerikli vb.) de gerçekte olduğundan daha iyi olarak dereceleme Halo etkisidir. Bir öğrencinin gözlük taktığı için çalışkan olduğunun düşünülmesi de Halo etkisidir.

2) Mantık Hatası

Derecelendirilen bireye ait benzer nitelikleri birbirinden ayıramama ve onları aynı derecelere koyma eğilimidir. Bireye ait iki farklı ancak ilişkilendirilebilir nitelik arasında sebep-sonuç ilişkisi kurmasıdır.

Mesela; öğrenci başarılı ise onun zeki olduğuna inanılır ve ölçek bu kanı ile işaretlenir.

Bireyin resime karşı ilgisi olduğunu gören bir birey, onun resim konusunda yetenekli olduğu kanısını bildirebilir. Hâlbuki bireyin sırf resime karşı ilgisi var diye, resim konusunda yetenekli olduğunu söyleyemeyiz.

İlgi ile tutum, zeka ile yetenek gibi kavramların birbirinin yerine kullanılması, birbirine karıştırılması da bu duruma örnektir.

Genelleme hatasında **farklı özellikler arasında,**

Mantık hatasında **benzer özellikler arasında** bağ kurulur.

Zeynep Öğretmen, öğrencilerini bazı niteliklerine göre gözlemleyip derecelendirme ölçeğine kayıt etmektedir.

Aşağıdaki durumlardan hangisinde, Zeynep Öğretmen mantık hatası yapmaktadır?

- A) Sınıfa yeni gelen Sibel'in teneffüste tek başına oturduğunu görmesi üzerine onun arkadaşlık ilişkilerinin iyi olmadığı yargısına varması
- B) Derslerinde başarılı olan Aysel'i, liderlik özelliği olan bir öğrenci olarak değerlendirmesi
- C) Gözlediği nitelikler yönünden öğrencilerini genellikle orta düzeylerde derecelendirmesi
- D) Derslerinde yüksek notlar alan öğrencileri zeki olarak nitelendirmesi**
- E) Derslerinde başarısız olan Ekin'i, arkadaşlarıyla ilişkilerinde sorunlu olarak değerlendirmesi

3) Kişisel Yanlılık Hataları

Ölçeği kullanan kişiden kaynaklanır. Üç şekilde gerçekleşir.

- **Bonkörlük Hatası:** Derecelendirmeyi yapan kişinin, derecelendirme ölçeğinin sadece pozitif derecelerini kullanma ya da derecelendireceği özellik yönünden bireyi hep üst derecelere koyma eğilimidir.
- **Cimrilik Hatası:** Bonkörlüğün tersidir. Derecelendirmeyi yapan kişinin, derecelendirme ölçeğinin daha çok negatif derecelerini kullanma ya da bireyi hep alt derecelere koyma eğilimidir.
- **Merkeze Yığma Hatası:** Derecelendirmeyi yapan kişilerin, yanılığa düşmekten çekinerek, negatif ve pozitif uçlardan kaçınarak, yargılarını yalnız orta derecelerde yığmasıdır. Negatif ve pozitif iki ucu kullanmamaya özen gösterirler. Kişilik envanterlerinde sıklıkla görülen hatadır.

Özel bir okul yöneticisi, iş başvurusunda bulunan birkaç aday öğretmenle görüşmüş ve bu görüşmede izlenimlerini önceden hazırladığı bir derecelendirme ölçeğine kaydetmiştir. Daha sonra derecelendirme ölçeklerini gözden geçirdiğinde adaylara çoğunlukla düşük puanlar verdiğini fark etmiştir.

Buna göre, okul yöneticisinin adaylara düşük puanlar vermesi, derecelendirme ölçeklerinin kullanılmasında karşılaşılan hata türlerinden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Genelleme
- C) Anlam

- B) Mantık
- D) Yetersiz gözlem

E) Kişisel yanlılık

4) Gözlem Yetersizliği Hatası

Gözlemcinin, bireyin bir niteliğini derecelendirirken yeterli gözleme sahip olmamasından kaynaklanır. Gözlenen kişide tam olarak **gözlemlenemeyen bir özelliği, gözlemcinin diğer özelliklerinden yordamasıdır.**

5) Anlam Hatası

Bu hata, çoğu kez **kanı bildirilecek özelliğin iyi anlaşılamamış olmasından kaynaklanır.** Birkaç anlama gelen, yorum farklılığı doğurabilecek ifadeler bu hataya neden olabilir.

Örneğin; öğretmen akran zorbalığı davranışını gözlediğini düşünerek okul eşyalarına zarar veren öğrencileri işaretler. Oysa zorbalık davranışında karşıda birey vardır. Eşyaya zarar verme Vandalizm (yıkıcılık) olarak adlandırılır.

Özel bir okul yöneticisi Ahmet Bey, iş başvurusunda bulunan birkaç aday öğretmenle görüşmüş ve görüşme sırasındaki izlenimlerini önceden hazırladığı bir derecelendirme ölçeğine kaydetmiştir. Bununla birlikte, ölçekte yer alan bazı özellikleri adaylarda tam olarak görememiş, bu özellikleri adayların diğer özelliklerinden yordamak zorunda kalmıştır. Ahmet Bey, görüşme sonunda bir adayı işe almasına karşın, seçtiği öğretmenin aradığı niteliklere tam olarak sahip olduğundan emin olamamıştır.

Buna göre, Ahmet Bey'in uygun adayı seçmekte zorlanması, dereceleme ölçeklerinin kullanılmasında karşılaşılan hata türlerinden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Genelleme
- C) Sosyal kabul

- B) Mantık
- D) Gözlem yetersizliği**

- E) Kişisel yanlılık

1.5. ANEKDOT (VAKA) KAYDI

Vaka kaydı, **bir bireyin manidar, anlamlı (sıradan olmayan, farklı, dikkati çeken, tipik) bir davranışının objektif olarak gözlenip kaydedilmesidir.**

Gözlenen olay ve durumların gözlemcinin yorumu olmadan olduğu gibi kaydedilir. Vaka kaydı, **gözlemcinin bir anlık olayın fotoğrafını yakalamasıdır.**

Vaka kaydında bireylere ilişkin tüm gözlemlerin kaydı tutulmaz. **Sıradan olmayan, dikkati çeken, farklı ve tipik davranışlara ilişkin gözlemler kayıt edilir. Gözlenen her olay için ayrı ayrı kayıt tutulmalıdır.**

Bir öğrencinin ilk defa yaptığı atipik bir davranış kaydedilmemelidir. Atipik davranışlar

tekrarlanmadığı sürece kaydedilmemesi gerekir.

Bir olay kaydında, yorumların ve önerilerin bulunması zorunlu değildir. Ancak, **yorum ve öneri yazılacaksa bunlar, olayın betimlemesinden ayrı olarak yazılmalı,** gözlenen olayla ilişkili, sınırlı olmalı ve objektif olmalıdır.

Bir olay kayıt formunda Şu kısımlar bulunmalıdır:

- **Gözlenen öğrencinin adı, soyadı, numarası, sınıfı, şubesi**
- Gözleyenin adı, soyadı, unvanı (branşı)
- **Olayın geçtiğı yer ve zaman**
- Olayın betimlenmesi (ayrıntısı), objektif olarak anlatılması
- **Gözleyenin yorumu ve önerisi**

VAKA (ANEKDOT, OLAY) KAYIT FORMU

ADI :

SOYADI:

NUMARA:

SINIF :

TARİH :

YER :

DAVRANIŞ (OLAY):

.....
.....
.....
.....

GÖZLEMLEYEN ADI-SOYADI:

YORUM VE ÖNERİ:

.....
.....

Doldurulan vaka kayıt formları, ya öğretmenler odasında ya da psikolojik danışma servisinde, **kilitli bir kutuda saklanır.**

Öğretmenler kayıt formlarını bu kutuya bırakırlar, formlar çoğalınca psikolojik danışma ve rehberlik servisinden yetkili bir kişi kutudan formları alır ve gerekli işlemleri yapar. Doldurulmuş vaka kayıt formlarının gizli tutulması, bir yerde saklanması, biriken formların pdr servisi tarafından incelenmesi, gözlemlerin kısaca **“vaka kaydı özet formuna”** geçirilerek kullanılmak amacıyla öğrencilerin bireysel dosyalarında saklanması gerekir.

Yani biriken vaka kayıtları **belli sürelerde kronolojik sıra ile özetlenir ve bu özetler, dönem veya ders yılı sonunda öğrencinin toplu dosyasında saklanır.** Vaka kayıtları topluca incelendiğinde öğrenciyi bir bütün olarak görmek daha da kolaylaşır.

VAKA KAYITLARI ÖZET FORMU

Öğrencinin

Adı ve Soyadı: **Yılı:**

Sınıfı: **Numarası:**

Vakanın Tarihi	Vakanın Yeri	Vakayı Kaydeden	Vaka	Yapılan Tavsiye

Özeti düzenleyenin

Ad, Soyadı, İmzası:

Vaka Kayıtlarının Kaydedilmesinde Dikkat Edilecek Noktalar

- 1) Vaka kayıtları öğrencilerin sadece olumsuz yanlarını yansıtan veriler haline gelmemeli, **olumlu davranışlar da dikkatle gözlenmeli ve kaydedilmelidir.**
- 2) **Vaka kaydı**, gözlem esnasında değil, **gözlemden hemen sonra yapılmalıdır.**
- 3) Vaka kayıtlarıyla edinilen bilgiler, kaydedilen olayı tek başına yorumlamada yeterli olmayabilir, bu nedenle **başka tekniklerle edinilen bilgilerle birlikte değerlendirilmelidir.**
- 4) Her kayıt sonrasında, **destekleyici ek bilgiler ayrıca gözden geçirilmelidir.**

- 5) Kayıtlar, **nesnel (objektif) bir anlatım içermelidir.**
- 6) **Bir davranışın yorumları** veya önerileri kayıtta yer almakta ise, bunlar **davranışa ilişkin betimlemelerden ayrı tutulmalıdır.**
- 7) Gözlemin dayandığı koşulların sonradan tam olarak anlaşılabilmesi için **verilen bilgiler kendi başına yeterli olmalıdır.**
- 8) Anekdöt kaydı düzenlenmesi için **özel bir neden olması gerekir,** anlatım bu nedeni açıkça ortaya koymalıdır.
- 9) **Her kayıt, yalnız bir öğrenciye yönelik olarak yapılmalıdır.** Eğer gözlenen olay birden fazla kişiyle ilgili ve onların tipik özelliklerini de yansıtan bir olaysa **her öğrenci için ayrı bir form hazırlanmalıdır.**

B) TEST DIŞI TEKNİKLER

2. KENDİNİ ANLATMA TEKNİKLERİ

Test Dışı Teknikler

Gözlemsel Teknikler

Kendini Anlatma Teknikleri

Sosyometrik Teknikler

Drama ve Oyun Teknikleri

Diğer Teknikler

Otobiyografi

Problem tarama listesi

Arzu listesi

Zaman cetveli

Anket

Öğrenci Tanıma Fişi

Görüşme

Yarım cümle tamamlama

Anı defteri (günlük)

2.1. OTOBİYOGRAFI

Bireyin kendisi hakkındaki bilgileri (öz yaşam öyküsünü), yine kendisinin yazılı olarak ifade etmesidir.

Otobiyografide birey geçmiş zamana ilişkin kişi ve olayları anlatmakta, şimdiki zaman ve geleceğe yönelik bağlantılar ve yorumlar yapmaktadır. Otobiyografide birey, kendini nasıl gördüğü (benlik algısı) hakkında bilgi verir.

Kendini, çevresini, olgu ve olayları kendi bakış açısından yansıttığı için; oldukça subjektif (öznel), geçerliği ve güvenilirliği düşük bir metottur.

Otobiyografi Türleri

1) Serbest (Kontrolsüz, Yapılandırılmamış) Otobiyografi

Hiçbir sınırlama ve yönlendirme olmaksızın, öğrencilere “**kendinizi tanıtan bir yazı yazınız**” şeklinde bir yönerge verilerek yazdırılan biyografidir. **Konu ve zaman sınırı yoktur ve yönlendirme yapılmamaktadır.**

2) Planlı (Kontrollü, Yapılandırılmış) Otobiyografi

Bireyin öz yaşamına ilişkin **bazı konu başlıkları** (çocukluk, okul yılları, geleceğe yönelik planları) verilerek **konu ve zaman sınırlandırması ve yönlendirmesi** yapılarak yazdırılan biyografidir.

Yani bireyden hayatının verilen konuyla ilgili bölümü anlatması istenir, bu sayede bu bölümle ilgili ayrıntılı bilgi elde edilir.

Mesela; üniversite döneminizi anlatın.

Bir sınıf öğretmeni okula yeni gelen lise birinci sınıf öğrencilerinin geçmiş eğitim yaşantılarını, aile ilişkilerini ve yaşadıkları önemli olayları öğrencilerin kendi yazılı ifadeleri yoluyla öğrenmek istemektedir.

Bu sınıf öğretmenin hangi rehberlik tekniğini kullanması uygun olur?

- A) Anket
- B) Kime göre ben neyim?
- C) Otobiyografi**
- D) Anekdote (olay kaydı)
- E) Sosyometri

**Eğitim alanında daha çok planlı
otobiyografi kullanılmaktadır.**

**Planlı otobiyografi serbest
otobiyografilere göre daha kullanışlı ve
verimlidir.**

Otobiyografideki amaç; bireyin duygularını, çatışmalarını, beklentilerini, davranışlarının arkasındaki temel gereksinimlerini, doyurulmamış isteklerini ve umutlarını ortaya çıkarmaktır.

Otobiyografide **gizlilik çok önemlidir.** Otobiyografi yazdırılmadan önce toplanan bilgilerin gizli tutulacağı açıklanmalı ve öğrencilerde bu konuda bir güven oluşturulmalıdır. İlkokul, ortaokul ve ortaöğretim düzeyindeki bütün öğrencilere uygulanabilir. İlkokul 2 ve 3.sınıflarda planlı (yapılandırılmış), diğer üst sınıflarda ise serbest olarak uygulanması daha uygundur.

Otobiyografinin yorumlanmasında: otobiyografinin uzunluğu-kısalığı, anlatımdaki özen ve tutum (yazı düzeni), otobiyografinin genelindeki tutarsızlıklar, otobiyografideki genel izlenim (hava), otobiyografide yer verilmeyen önemli olaylar ve kişiler gibi faktörler dikkate alınmalıdır.

Otobiyografinin Yorumlanması

- **Yazının genel havası (izlenimi):** Öğrencinin nasıl bir duygu durumu içinde olduğu, halinden hoşnut olup olmadığı hakkında ipucu verebilir. Genel izlenimin **“mutluluk, çöküntü, sevgi veya nefret”** şeklinde olan niteliği, **kişinin halinden memnun veya karamsar olması**, çevresine ve **kendisine karşı öfkeli olması** veya **sağlıklı iletişimi yansıtması** otobiyografinin yorumunda önemli noktalardır.
- **Yazıdaki eksiklikler (atlanmış durumlar):** Çoğunlukla **atlanan noktalar bireyin yaşamındaki mutsuzluk noktalarıdır**. Bireyler genellikle yaşamlarının sakin ve iyi geçen dönemlerini kısa, önemli ve kritik olan hususları ise daha uzun yazma eğilimindedirler.

Genel olarak üzerinde hiç durulmayan ya da uzun uzun anlatılan bireysel özellikler ve olaylar dikkatle incelenmelidir. **Örneğin;** ailesinden bahsederken babasından veya annesinden hiç söz etmemişse ya da anne-babasının ayrı yaşadığına hiç değinmemişse, bu durumun kendisini çok rahatsız ettiği düşünülebilir.

- **Öykünün uzunluğu ve kısalığı:** Yazının uzunluğu veya kısalığı, bireyin yazmaya istekli olup olmadığıyla özellikle ilgilidir. Otobiyografi için, okul ortamında yaklaşık **1 ders saati kullanılır.**

Verilen yeterli sürede yazılan **otobiyografinin uzun oluşu** kişinin kendini anlatmaya istekli, açık olduğuna ve kendine güvendiğine işarettir. **Kısa oluşu ise,** bireyin kendisini anlatmaya isteksiz olduğunu ve kendine güvenmediğini gösterir.

- **Yazının düzeni (anlatımdaki özen ve tutum):** Bireyin otobiyografiyi ne kadar ciddiye aldığına, dikkat ve özenle yazdığına dikkat edilir. Olayları özenle sıraya koyarak, uygun sözcüklerle açıklamaya çalışan bir kimsenin amacının duygu ve düşüncelerini doğru olarak iletmeye çalıştığına, bu konuda istekli olduğuna inanılmaktadır.

Eğer bir kimse sadece olayları anlatıyor, bunlarla ilgili kişisel duygularını açıklamıyorsa kişinin kendini anlatmaya ihtiyaç duymadığına veya uygulayıcıya güvenmediğine işaret sayılabilir.

- **Öykünün genelindeki tutarsızlıklar:** Yazıdaki tutarsızlık, bireyin otobiyografideki yaşantıları ve çeşitli olaylar arasındaki, içerik, yer, zaman, tutum ve duygular konusunda **bazen bilinçli bazen de bilinçsizce yapılan yanılgıları ve hataları ifade etmektedir.** Eğer birey biyografinin bir yararı olduğuna inanıyorsa bilinçli yanılgıların oranı düşük olur.

Yazıdaki tutarsızlıklar, çoğu kez bilinçdışı ve bir şeyi gizleme çabasının ürünüdür, bireyin iç çatışmaları konusunda önemli ipuçları verirler. Yani anlatımdaki **çelişkili ifadeler, bireyin zihinsel anlamda bir karmaşıklık yaşadığını gösterir.**

Otobiyografi değerlendirilirken öğrencinin yazısının güzel ya da çirkin olması ile dil bilgisi kurallarına uygun olup olmadığı dikkate alınmaz.

Otobiyografinin Uygulanmasındaki İlkeler

- 1) Otobiyografi birey hakkında **var olan bilgilere yeni bir şeyler katacağı ve bu bilgilere gerçekten ihtiyaç duyulduğu zaman uygulanmalıdır.** Otobiyografinin ilk ve son sınıflarda yazdırılması tercih edilmelidir.
- 2) Otobiyografi yazdırılmadan önce elde edilen bilgilerin **ne amaçla kullanılacağı bireylere açıklanmalı, sonuçların gizli tutulacağı yönünde güven verilmeli ve uygulama saydam bir temele dayandırılmalıdır.**
- 3) Bireyin otobiyografi yoluyla kendini saydam olarak anlatması, doğru ve zengin bilgiler sağlanabilmesi için, **bireyin kendisine bir yardım sağlayacağından emin olması, bu yönde güdülenmesi gerekir.**

2.2. PROBLEM TARAMA LİSTESİ

Bireyin **günlük yaşamda sürekli karşılaşılabileceği sorunları saptamaya** yarayan testleridir.

Bu teknikteki amaç; okulda öğrencileri kaygılandıran, uyum yapmalarını engelleyen problemleri ortaya çıkararak, onlara yardımcı olmaktır.

Problem tarama listeleri; bireyin sağlık ve bedensel gelişimi, okul yaşamı, aile yaşamı, başkaları ile ilişki kurma, arkadaşlar arası iletişim, gelecekteki öğrenim ve iş yaşamı, bireyin iç dünyası ve benlik tasarımıyla ilgili alanlardaki problemleri kapsar.

Problem tarama listeleri, kapsadığı problem alanları, hazırlandığı yaş ve gelişim düzeyleri, hedef aldığı kurumlar, okul kademeleri gibi yönlerden farklılıklar göstermektedir. Ülkemizde, **MEB tarafından iki problem tarama listesi geliştirilmiştir. Bunlardan ilki lise grubu için olan (L) takımı, diğeri ortaokullar için olan (O) takımı'dır.**

(O TAKIMI: 6, 7, 8.SINIF)	(L TAKIMI: Lise Grubu)
() 1. Gözlerimden rahatsızım.	() 1. Yüzümdeki sivilcelerden rahatsızım.
() 2. Okulumuz temiz değil.	() 2. Defter tutmayı ve ödev yapmayı sevmiyorum.
() 3. Ailem kardeşler arasında ayrım yapıyor.	() 3. Annem ile babam sık sık kavga ediyorlar.
() 4. Başkaları ile iyi ilişkiler kuramıyorum.	() 4. Okul arkadaşlarımla iyi geçinemiyorum.
() 5. Meslek seçiminde güçlük çekiyorum.	() 5. Karşı cinsten arkadaşlık etmekten çekiniyorum.
() 6. Kendimi yalnız hissediyorum.	() 6. Kimse benimle arkadaş olmak istemiyor.

Problem Tarama Listelerinin Kullanım Amaçları

Eğitimde uygulanmasının temel amacı ise; okulda öğrencileri kaygılandıran, dengeli ve sağlıklı uyum yapmalarını engelleyen problemleri ortaya çıkararak, onlara yardımcı olmaktır.

- 1) Okulun **rehberlik amaçlarının belirlenmesinde** ve bu amaçlar doğrultusunda **rehberlik hizmetlerinin planlanmasında,**
- 2) Okulun **eğitim programlarının yeniden düzenlenmesinde,**
- 3) Bireyin **problemlerini daha iyi anlamasında,**
- 4) Psikolojik **danışmaya ihtiyaç duyan bireylerin saptanmasında,**
- 5) Öğrenci **problemlerinin** yaş, cinsiyet, sınıf düzeyine göre **nasıl farklılaştığının incelenmesinde**

ÖSYM

2011 KPSS

Okul rehberlik servislerinde, aşağıdaki durumlardan hangisinde problem tarama listesinin uygulanması en uygundur?

- A) Öğrencilere farklı zamanlarda uygulanan tekniklerden elde edilen sonuçların kaydedilmesinde
- B) Öğrencilerin kullandıkları savunma mekanizmalarının yaşlarına bağlı olarak nasıl değiştiğinin belirlenmesinde
- C) Öğrenciler hakkındaki sınıf içi gözlemlerin kaydedilmesinde
- D) Rehberlik servislerinde öğrencilerin davranış bozukluklarının teşhis edilmesinde
- E) Rehberlik hizmetlerinin planlanmasında**

2.3. ARZU LİSTESİ

Özellikle **okul öncesi** ve **ilkokul döneminde** kullanılan bir tekniktir. Bu teknikle çocuk ihtiyaçlarını, arzularını, sıkıntılarını, hayallerini, açığa vuramadığı duygularını, umut ve beklentilerini ifade etme olanağı bulur.

Arzu listesindeki **sorular hayal ötesi ve düşsel özellikler taşır.** Bu teknik, çocuğun doyurulmamış arzularını, açığa vuramadığı duygularını, güdülerini, umut ve beklentilerini ortaya çıkarır.

Bu tekniğin amacı, **kişinin kendini daha iyi anlamasına** ve **içgörü kazanmasına** yardımcı olmaktır.

Teknik hazırlanırken öğrenci düzeyleri, gelişim, yaş, cinsiyet özellikleri göz önünde tutulmalıdır.

Arzu listesindeki örnek sorular şöyledir;

- Sihirli bir değneğiniz olsa ilk olarak ne yapardınız ?
- Şu anda bir adaya gitme şansınız olsaydı yanınıza alacağınız ilk 3 şey ne olurdu?
- Bir dilek perisi çıkıp sizi üç dileğinizi sorsa ona ne yanıt verirdiniz?
- Bir uçan halıya binseydiniz nasıl bir yere gitmek isterdiniz?

2.4. ZAMAN CETVELİ (ÇİZELGESİ)

Bu teknik, **öğrencinin zamanı daha iyi kullanabilmesi için** günün saatlerini gösteren bir sayfaya, öğrencinin sabahtan akşam yatıncaya kadar yaptığı faaliyetleri, çeşidi ve süresi ile kaydetmesidir.

Bu teknikle bireyin gün boyunca zamanını nasıl değerlendirdiği, hangi aktivitelere ne kadar zaman harcadığı ve buna ilişkin duygu/düşünceleri hakkında bilgiler elde edilir.

Zaman cetvelleri öğrenci ve öğretmen tarafından birlikte doldurulur. Öğrenci zamanı geçirme şekli ve etkili kullanım kullanmadığına ilişkin bir değerlendirme yapar.

ZAMAN ÇİZELGESİ ÖRNEĞİ

Öğrenci tarafından doldurulacaktır					Öğretmen tarafından doldurulacaktır.	
Adı ve Soyadı:					Adı ve Soyadı:	
Tarih:					Tarih:	
Sınıf No:					Sınıf No:	
Saat	Yapılan faaliyet	Faaliyetin çeşidi	Aldığı zaman	Faaliyetle ilgili duygu ve düşünceler	Aldığı zaman %si	Faaliyetle ilgili duygu ve düşünceler
6.00						
7.00						
8.00						
.....						
24.00						

2.5. ANKET (SORU LİSTESİ)

Toplumsal nitelik taşıyan herhangi bir konu veya olay hakkında bireylerin **duygu, düşünce ve tutumlarını tespit etmek** amacıyla hazırlanmış soru listesi ile bilgi alınmasıdır.

Anketi ilgili herkese uygulamak mümkün olmadığından **örneklem** yoluna başvurulur. Anket çok sayıda sorudan oluşması ve kısa sürede çok sayıda kişiye uygulanarak birçok konuda bilgi toplanabilmesi nedeniyle yaygın olarak kullanılır.

Öğrencilerin tanınmasında; ilgi, ihtiyaç, duygu ve düşüncelerinin ortaya çıkartılıp bilgi toplanması amacıyla daha çok kullanılır.

2.6. ÖĞRENCİ TANIMA FİŞİ

Öğrenci hakkında öğrenilmek istenilen **bazı genel bilgileri elde etmek üzere düzenlenir**. Öğrencinin adı soyadı, adresi, annesinin ve babasının adı, aile durumu, gelir düzeyi, iş adresi, sağlık durumu vb. temel bilgilerin elde edilmesi amacıyla hazırlanan bir formdur.

Daha çok tanıtıcı kimlik bilgilerine ağırlık verilir. Formlar genelde okula kayıt esnasında veya eğitim-öğretimin ilk zamanlarında doldurulur ve sınıf öğretmenince güncellenir.

X OKULU
ÖĞRENCİ TANIMA FİŞİ
(9-10-11-12 SINIFLAR)

(Tarih: --- / --- / ----)

Öğrenci	Adı:		Soyadı:		FOTOĞRAF
	Cinsiyeti:		TC Kimlik No:		
	Doğum Yeri:		Doğum Tarihi:		
	Öğrenci Cep Telefonu:		Ev Telefonu:		
	Öğrenci Veli Telefonu:		Okulu:		
	Sınıfı ve Numarası:		Bölümü (Alanı):		
	İkamet Adresi:				

Veli	Adı Soyadı:		Yakınlığı:	
	Cep Telefonu:			
	Adresi:			

AİLE DURUMU					
	ADI SOYADI	SAĞ? ÖLÜ?	YAŞI	ÖĞRENİM DURUMU	MESLEĞİ
BABA					
ANNE					

AİLE DURUMU - 2	
Anne-Baba durumu (Birlikte-Ayrı) ?	
Toplam kardeş sayınız?	
Çalışan kardeş sayınız?	
Okuyan kardeş sayınız?	
Ailenizin gelir durumu?	

2.7. GÖRÜŞME (MÜLAKAT)

Belli bir amaçla yüz yüze gelen iki ya da daha fazla kişinin, sözel ve sözel olmayan davranış ve teknikler kullanarak yaptıkları bir etkileşimdir.

Görüşme tekniğinde temel amaç; bireyi tanımak, onun kişiliği, ilgi ve ihtiyaçları, duygu ve beklentileri hakkında kendisinden bilgi almaktır.

Ayrıca eğitsel ve mesleki rehberlik konularında da görüşme yapılır. Görüşme sadece öğrenciyle yapılmaz, velisiyle de görüşülebilir.

GÖRÜŞME TÜRLERİ

a) Yapılandırılmamış (serbest) görüşme: Görüşmenin bir amacı ve konusu vardır fakat **sorulacak sorular kesin olarak belirlenip sıralanmamıştır.** Görüşme süreci **doğal** ve **esnek** tir. Yani görüşme sohbet havası içinde geçer ve terapist gerekli soruları görüşme sürecine göre istediği zaman ve istediği şekilde sorar.

b) Yapılandırılmış görüşme: **Görüşme süreci önceden planlanır ve aynen uygulanır.** Sorulacak sorular önceden belirlenir, sıralaması yapılır, soruş şekli, yönergeler saptanır ve görüşmeci uygulamayı buna göre yürütür. Bu görüşmede **standart bir görüşme kayıt formu kullanılır.**

c) Güdümlü görüşme: Görüşmede **aktif olan terapisttir.** Danışan, terapistle bağımlı bir tutum içindedir. Görüşme, terapistin direktiflerine göre yürütülür. Terapist sorularıyla **yönlendirici bir tutum içindedir.** **Danışan pasif durumdadır.** Terapistle **kendisi hakkında bilgi vermekle yetinir.**

d) Gdmsz görüşme: Görüşme sürecinde **sorumluluklar daha çok danışandadır.** Danışan, terapistin yardımına güvenmekle birlikte, bir ilke olarak **danışanın kendi problemini çözebileceğine inanılmaktadır.**

Problemin çözümünde her şeyden önce, danışanın gayreti ve güdülenmesi ön plandadır. Bu nedenle danışana aktif bir rol biçilir, **terapist daha çok empatik bir anlayış içinde, aktif bir dinleyici rolünü benimser.**

GÖRÜŞME TEKNİĞİNİN AVANTAJLARI

- 1) Yüz yüze ve doğal bir etkileşim süreci olduğundan **iletişimde kolaylık sağlar**. Anlaşılmayan konularda açıklama, soru sorma ve tamamlama yapmaya olanak verir.
- 2) **Kullanım alanı geniştir**. Pek çok alanda görüşmeden yararlanılabilir.
- 3) Yazılı bilgi toplama araçları ile bireylerden elde edilmesi olanaksız olan, **sözel ifadelerin gerisindeki duygu ve eğilimleri de gözlemeye olanak verir**.
- 4) Görüşmede, görüşülen kişi ile ilgili olarak ortaya çıkabilecek **yeni durumlara ve bireysel farklara dönük** olarak görüşme kapsamında değişiklik yapabilme olanağı sağlaması açısından **esnek bir tekniktir**.
- 5) İyi ilişkiler kurulduğu zaman, **bireyden istenilen bilgiler doğru ve eksiksiz olarak toplanabilir**. Anket ve testlerde görülen, maddeleri “cevapsız, boş bırakma, geliş güzel cevaplama” ya da postalanan anketleri geri yollamama gibi sorunlar en aza indirilebilir.

- 6) Okuma yazması olmayan bireylere de uygulanabilen bir tekniktir.
- 7) Görüşme, **psikoterapide, duygusal problemleri ve uyumsuz davranışların nedenlerini anlama, teşhis ve tedavisinde kullanılabilecek en etkili tekniklerden birisidir.**
- 8) Görüşmeci, özel görüşme konusu dışında, yaptığı genel gözlem ve yönelttiği sorularla **görüşülen kişinin yaşadığı çevreye, kişilerin özel durumlarına ilişkin görüşmeyi tamamlayıcı önemli bilgiler** de toplayabilir.
- 9) Görüşme sürecine ve toplanan bilgilere bireyin dışındaki kimselerin etkisi azaltılmış olur; böylece **orijinal, doğal, geçerli ve doğru bilgilerin** toplanması olasılığı artabilir.

GÖRÜŞME TEKNİĞİNİN DEZAVANTAJLARI (SINIRLILIKLARI)

- 1) Yüz yüze iletişim kurmaya dayalı bir teknik olması nedeniyle, az sayıda insana uygulanabilir. Yani **zaman, emek ve para açısından ekonomik değildir.**
- 2) Görüşme, iki kişi arasında **özel ve gizli olan konularda** yapıldığı zaman **elde edilen bilgilerin doğruluğunu gözlem ya da objektif yollarla denetlemek güçtür.**
- 3) Bireyler kişisel görüşlerini ve duygularını yansıtabileceğinden **öznelliği (sübjektifliği) yüksek bir tekniktir.**
- 4) Görüşme sürecinde tarafların tek yönlü olarak **birbirlerini etkilemesi söz konusu olabilir.** Bu da her iki tarafı yanılgılara götürebilir.
- 5) Görüşme tekniği ile elde edilen bilgilerin **geçerlik ve güvenirliği** diğer bilgi toplama yöntemlerine göre genelde **daha düşüktür.**

- 6) Görüşme kişinin istek ve katılımı, kendini ifade edebilme yeterliği, algı ve kavrayış düzeyi ile sınırlıdır. Bu nedenle de bazı durumlarda ve belirli konularda yeterli ve geçerli düzeyde bilgi toplamak güçleşebilir.
- 7) “Sosyal kabul hatası” nedeniyle görüşülen bireyin **her konuda** (özellikle kendisine yönelik kişisel konularda) **doğru ve açık bilgiler vermesi mümkün olmayabilir**. Bu da toplanan bilgilerin geçerliğini sorgular hale getirebilir.
- 8) Özellikle **çok sayıda görüşmecinin gerekli olduğu survey ve alan araştırmalarında**, görüşmecilerin seçimi, yetiştirilmesi ve kontrol edilmesi diğer bilgi toplama tekniklerinde olmayan **ek işler ortaya çıkarır**.

Aşağıdakilerden hangisi, görüşme tekniğinin özelliklerinden değildir?

- A) Geçerlik ve güvenirliğinin yüksek olması**
- B) Bireyin beden dili hakkında bilgi vermesi
- C) Kullanım alanının çok geniş olması
- D) Duruma göre, kapsamda değişiklik yapma olanağı vermesi
- E) Okuma yazma bilmeyenlere de uygulanabilmesi

Rehberlik çalışmaları kapsamında ilköğretim 7. Sınıf öğrencilerine arzu listesi uygulanır. Uygulama öncesinde öğrencilere en çok neyi istediklerini düşünmeleri, sonra da bu isteklerini arzu listesine yazmaları söylenir. Öğrencilerden Okan, listesine “En büyük arzum polis olmak ve başta babam olmak üzere karısını döven tüm erkekleri cezalandırmak.” yazar.

Bu durumda, okul rehber öğretmeninin Okan’a yardım etmek için öncelikle başvurması gereken rehberlik hizmet türü ve kullanması gereken test dışı teknik aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

Hizmet türü

- A) Bireyi tanıma**
- B) Bilgi toplama
- C) Müşavirlik
- D) Psikolojik danışma
- E) İzleme ve değerlendirme

Test dışı teknik

- Görüşme**
- Otobiyografi
- Ev ziyareti
- Anekdöt
- Problem tarama listesi

2.8. YARIM CÜMLE TAMAMLAMA

Arzu tekniğiyle aynı amaca hizmet eden bir tekniktir. Bu teknik, başı, ortası ya da son kısmı **boş bırakılmış cümleler hazırlanıp öğrencilere doldurtularak** uygulanır.

Bu cümleler çocuğun ev, aile, okul durumu, arkadaş ilişkileri, kendisine ilişkin düşüncelerini, isteklerini kapsayacak şekilde düzenlenmelidir.

YARIM CÜMLE TAMAMLAMA SORU ÖRNEKLERİ

“Benim annem”

“..... yapmaktan çok hoşlanırım”

“Benim için arkadaşlık”

“Keşke babam olsaydı”

“Hayatımın en kötü anı”

“İnsanların çoğu”

“Beni en çok kaygılandıran şey”

gibi cümleleri içerir.

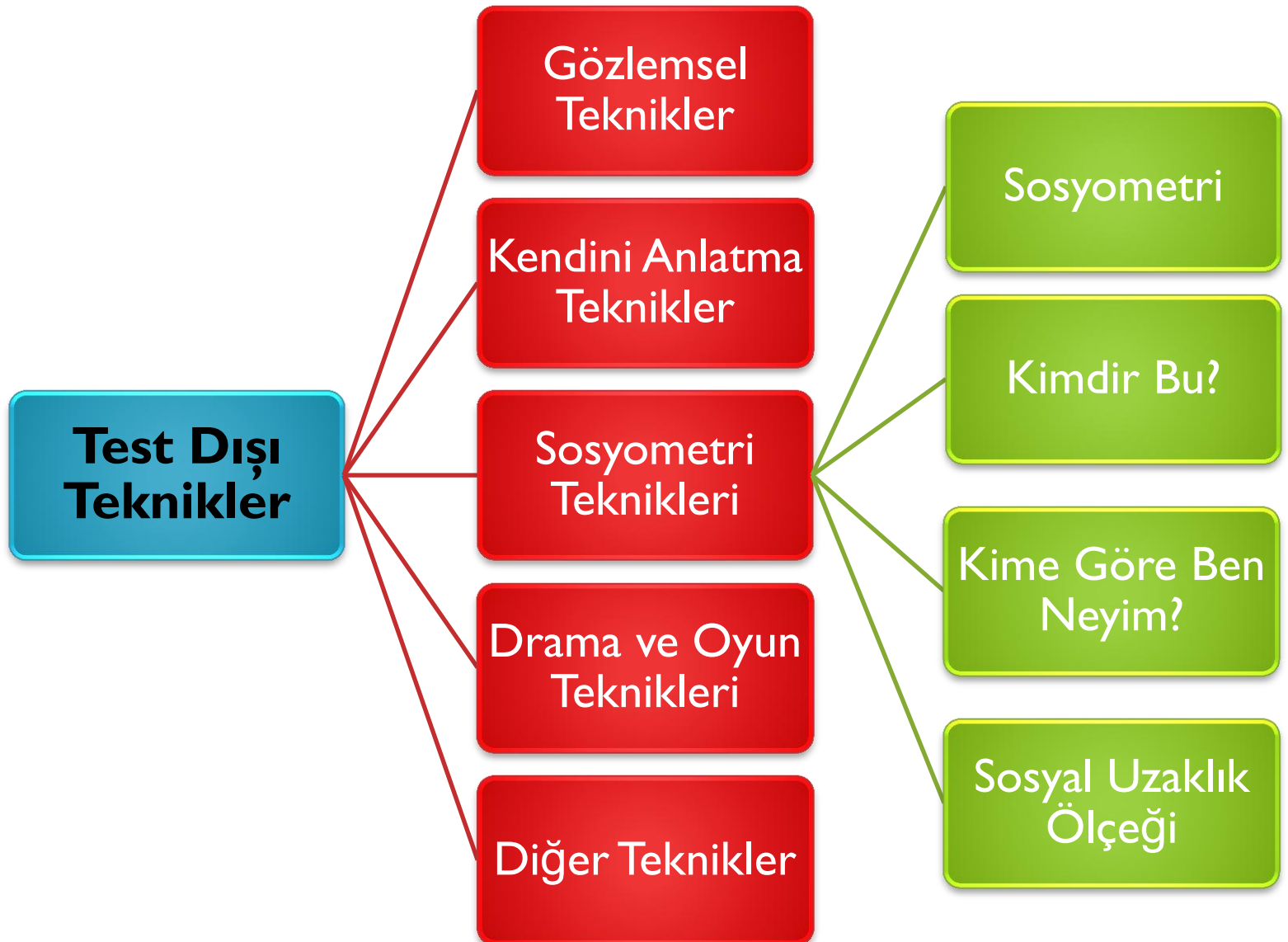
2.9. ANI DEFTERİ (GÜNLÜK)

Bireylerin kendilerini anlattıkları tekniktir. **Bireylerin iç dünyalarını bir defter aracılığı ile yansıttıkları** bu tekniğin değerlendirmesi uzmanlık gerektirir.

Bu defter kayıtları son derece **önemli ve gizlidir.** Öğrencinin izni olmadan okunması gizlilik ilkesine aykırıdır. Bu nedenle, öğrenciye tam bir güven sağlandıktan sonra öğrencinin izni ile psikolojik danışman tarafından okunabilir.

B) TEST DIŞI TEKNİKLER

3. SOSYOMETRİ TEKNİKLERİ

3.1. SOSYOMETRİ

Sosyometri; bir gruptaki bireylerin birbirleriyle olan sosyal ilişkilerini, etkileşim örüntülerini, tutum ve eğilimlerini, grup içindeki örgütlenme biçimini ortaya çıkarmaya yarayan tekniktir.

Sosyometri küçük gruplarda, grup üyeleri arasındaki **duygusal yakınlaşma ve uzaklaşma derecesini** (sevme, kıskanma, kin, nefret) belirlemeye yarayan bir araştırma tekniğidir.

Grup ilişkilerini değerlendirmeye yarayan bu teknik, bireylerin grup içinde kabul edilme derecesi, rolleri ve etkileşim biçimleri hakkında bilgi verir.

Bu teknik, **grubun sosyal dokusunu ve etkileşim örüntüsünü** ortaya koyar.

Bu bilgileri öğretmen;

- Sınıfta etkin çalışma grupları oluşturmak,
- Verimli bir çalışma ortamı sağlamak,
- Sınıf oturma durumunu düzenlemek,
- Grup içi etkileşimi olumlu yönde geliştirmek,
- **Yalnız-çekingen-izole edilmişleri** tespit edip bunların sosyal uyumuna yardımcı olmak,
- Liderleri ayırmak,
- Gruptaki klikleri belirlemek amacıyla kullanılabilir.

Sınıftaki öğrencilerin birbirleriyle ilişkilerini ve etkileşim biçimlerini değerlendirmek isteyen bir sınıf rehber öğretmenin aşağıdaki tekniklerden hangisini kullanması gerekir?

- A) Problem tarama listesi
- B) Psikodrama
- C) Anket
- D) Sosyometri**
- E) Vaka incelemesi

Okul rehber öğretmeni; Emine, Aylin ve Eda'nın çok iyi arkadaş olduğunu, Ali ile Seyfi'nin sınıftaki en popüler çocuklar olduğunu ancak birbirlerinden pek hoşlanmadıklarını, Ahmet'in ise sınıfta hiç arkadaşının olmadığını aşağıdaki tekniklerden hangisini kullanarak öğrenmiş olabilir?

- A) Biyografi
- B) Anekdöt
- C) Görüşme
- D) Sosyometri**
- E) Problem tarama listesi

Mesela; öğretmen öğrencilerin yakınlık ve psikolojik kabul derecelerini öğrenmek istiyorsa “*Sınıfta en çok sevdiğiniz üç arkadaşınızın isimlerini yazınız*” gibi soru içeren ya hazır cevaplandırma kâğıdı öğrencilere dağıtılarak uygulanır ya da bu soru tahtaya yazılıp öğrencilere boş kâğıtlara tercihlerini yazarak katlayıp vermeleri istenebilir.

SOSYOMETRİ CEVAPLANDIRMA KÂĞIDI

Adı soyadı:

Sınıfı :

Tarih:/...../.....

Sınıfta en çok sevdiğiniz üç arkadaşınızın isimlerini yazınız?
Tercih sırasına göre üç isim yazınız.

1.tercihim:

2.tercihim:

3.tercihim:

Sınıfınızdaki hangi arkadaşınızla birlikte bir sinemaya veya geziye gitmek istersiniz?

Tercih sırasına göre üç isim yazınız.

1.tercihim:

2.tercihim:

3.tercihim:.....

SOSYOMETRİ TABLOSU

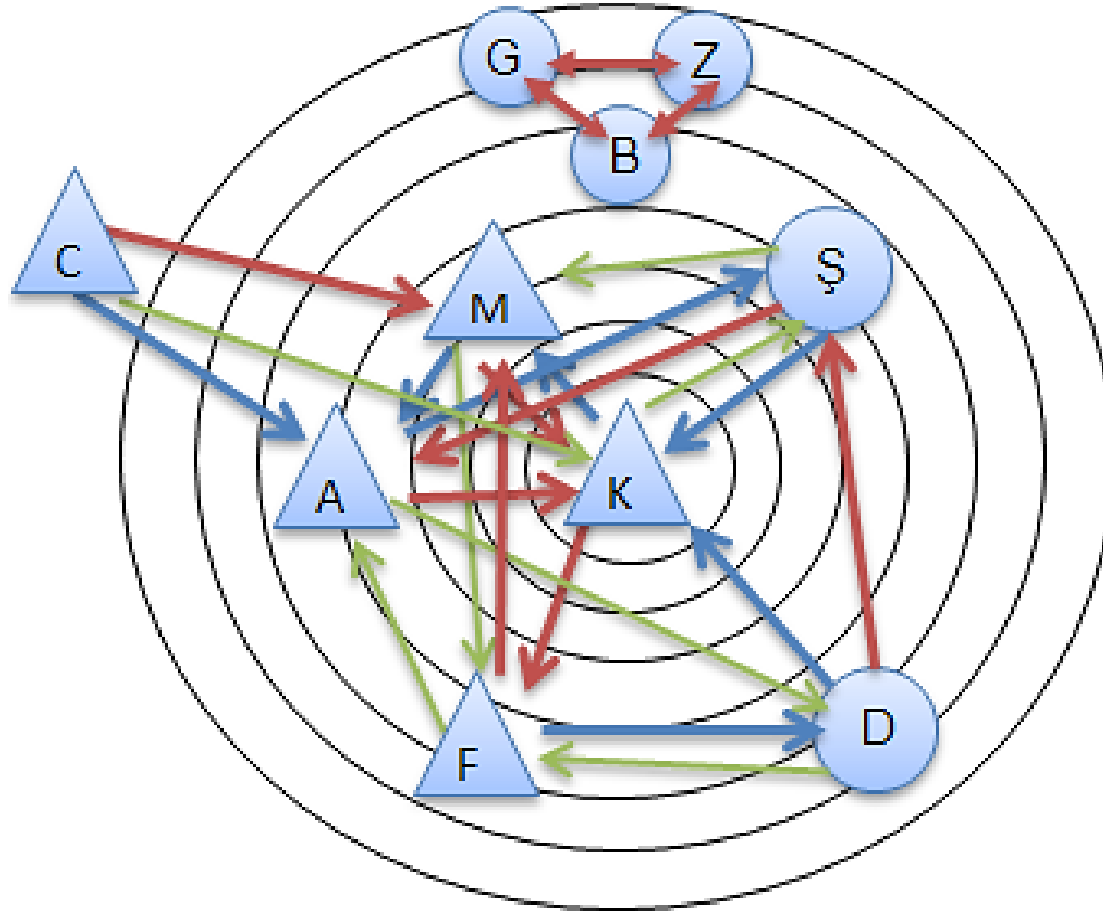
Seçilenler

<u>Seçenler</u>		Murat	Şebnem	Ahmet	Fuat	Kenan	Derya	Cenk	Gülsüm	Zerrin	Bahar
Murat				2	3	1					
Şebnem		3		1		2					
Ahmet			2			1	3				
Fuat		1		3			2				
Kenan		2	3		1						
Derya			1		3	2					
Cenk		1		2		3					
Gülsüm										1	2
Zerrin									2		1
Bahar									1	2	
TOPLAM SEÇME DERECEŚİ	1.	2	1	1	1	2	-	-	1	1	1
	2.	1	1	2	-	2	1	-	1	1	1
	3.	1	1	1	2	1	1	-	-	-	-
1. Seçim 3 Puan		2x3 = 6	1x3 = 3	1x3 = 3	1x3 = 3	2x3 = 6	-	-	1x3 = 3	1x3 = 3	1x3 = 3
2. Seçim 2 Puan		1x2 = 2	1x2 = 2	2x2 = 4	-	2x2 = 4	1x2 = 2	-	1x2 = 2	1x2 = 2	1x2 = 2
3. Seçim 1 Puan		1x1 = 1	1x1 = 1	1x1 = 1	2x1 = 2	1x1 = 1	1x1 = 1	-	-	-	-
TOPLAM PUAN		9	6	8	5	11	3	0	5	5	5

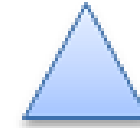
Daha sonra Sosyometri tablosuna göre sosyogram grafiği çizilerek sosyal örüntü incelenir. Sosyogramda şunlara dikkat edilir;

- Genellikle en çok tercih edilen öğrenci merkeze alınarak daha az tercih edilenler ise kenarlara yerleştirilerek sosyogram çizilmesine başlanır.
- Daha sonra, diğer bireylere geçilerek her bireyin tercih edilme durumu ok gibi sembollerle gösterilir.
- Kişiler, tanıtıcı numaralar, işaretler (üçgen, kare) veya isimlerin baş harfleriyle gösterilir.
- Bireyler arası ilişkiler, tek yönlü oklar tek yönlü seçimi, çift yönlü oklar ise karşılıklı seçimi belirtir.
- Seçim dereceleri okların üzerine yazılır ya da farklı renk veya farklı çizgi stili kullanılabilir. Ancak işaret ve sembollerin ne anlama geldiği mutlaka sosyogram kâğıdının herhangi bir tarafında belirtilmelidir.
- Ayrıca amaca göre grup üyeleri cinsiyetlerine göre farklı sembollerle (üçgen, kare) de gösterilebilir.

SOSYOGRAM ÖRNEĞİ

- 1. Tercih (kırmızı ok)
- 2. Tercih (mavi ok)
- 3. Tercih (yeşil ok)

Erkekleri temsil eder.

Kızları temsil eder.

SOSYOGRAMDA
isimlerin baş harfleri
kullanılmıştır.

Bu sosyogramda öğrencilerin karşılıklı seçimleri (tercihleri) gösterilmektedir. Buna göre;

- En çok puan alan (yani en çok tercih edilen) öğrenci olan Kenan (K) tam merkezde yer almıştır (Lider).
- Gruptaki üyelerin hiçbirisi tarafından seçilmeyen öğrenci olan Cenk (C) sosyogramın dışında yer almıştır (Yalnız/terkedilmiş).
- Gülsüm (G), Zerrin (Z) ve Bahar (B) sadece birbirlerini tercih ettikleri için klik (küçük alt grup) oluşturmuş ve sosyogramda diğerlerinden ayrı bir bağımsız bir şekilde gösterilmiştir.

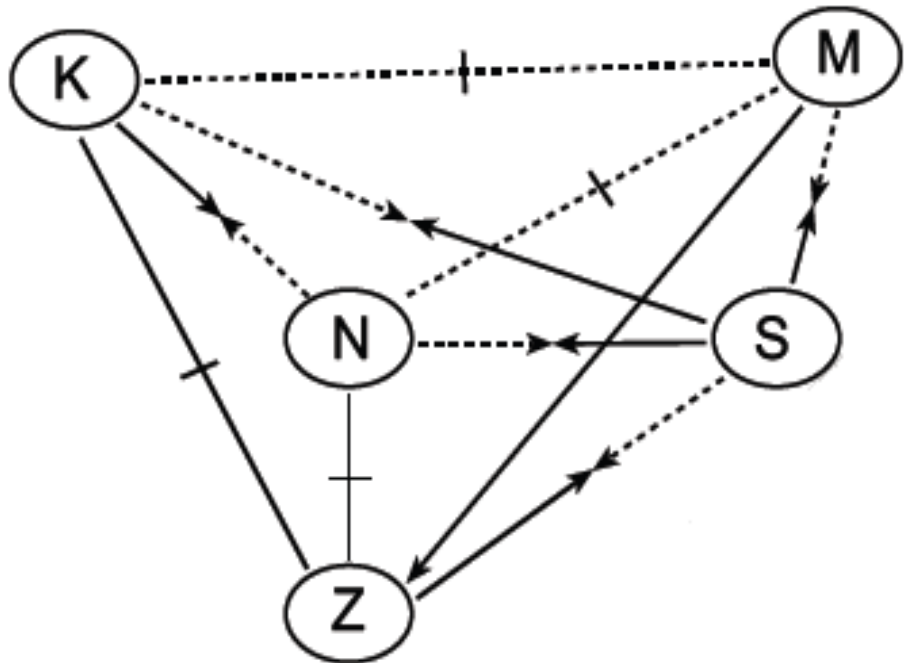
Aşağıdakilerden hangisi, bir okuldaki rehber öğretmenin (psikolojik danışmanın) sosyometri uyguladıktan sonra oluşturduğu sosyogramdaki bilgilerden yararlanarak yanıtlayacağı sorulardan biri değildir?

- A) Gruptan dışlanmış (yalnız kalmış) öğrenciler kimlerdir?
- B) Grupta kümeleşme ve klikleşmeler var mıdır?
- C) Gruptaki sevilmeyen öğrencilerin sevilme nedenleri nelerdir?**
- D) Grupta kaç tane lider vardır?
- E) Grubun en sevilen öğrencileri kimlerdir?

Öğrenciler		Seçen				
		Ayşe	Can	Ali	Fatma	Engin
Seçilen	Ayşe		1	-1	1	-1
	Can	-1		-1	1	-1
	Ali	1	1		1	-1
	Fatma	1	-1	1		1
	Engin	-1	1	-1		

Bu tabloya bağlı olarak oluşturduğu aşağıdaki sosyogramda "birlikte oturma" isteğini düz, bunu reddetmeyi kesikli çizgilerle gösterir. Ayrıca çift yönlü istekleri + ile tek yönlü istekleri ise → ile belirtir.

Bir sınıf öğretmeni sosyometri sonuçlarına göre birlikte oturmak istemeyi 1, birlikte oturmak istememeyi -1 ile gösterdiği aşağıdaki tabloyu hazırlar.

Buna göre, Engin'in grup içindeki yerini sosyogramdaki hangi harf doğru olarak tanımlar?

- A) K (AYŞE)
- B) M (ENGİN)**
- C) N (ALİ)
- D) S (CAN)
- E) Z (FATMA)

Sosyogramda oluşan kişilik tipleri veya ilişki türleri

- **Liderler:** Bunlar grupta bulunan diğer üyeler tarafından en çok tercih edilen dolayısıyla fikirlerine başvurulmuş ve kararlarına uyulan kişilerdir. **Sosyogramın merkezindedir.**
- **Terkedilmişler (Yalnızlar, Seçilmeyenler):** Gruptaki üyelerin hiçbirisi tarafından seçilmemiş izole edilmiş kimselerdir. **Sosyogramın dışındadır.**
- **Çekimserler (Reddedilenler):** Gruptaki üyelerden bazıları tarafından seçilmeyen kişidir.
- **Karşılıklı Çekenler (İkili Grup):** Grup içinde sadece karşılıklı olarak birbirini seçen çiftlerdir.

Klikler (Alt gruplar): Büyük gruptan soyutlanarak kendi içlerinde birbirlerini seçerek **en az 3 kişiden (4 kişi de olabilir) oluşan** küçük gruplardır. Bunlar bir çete grubu gibi birbirlerine çok bağlıdırlar ve grubun bütünlüğünü bozabilirler.

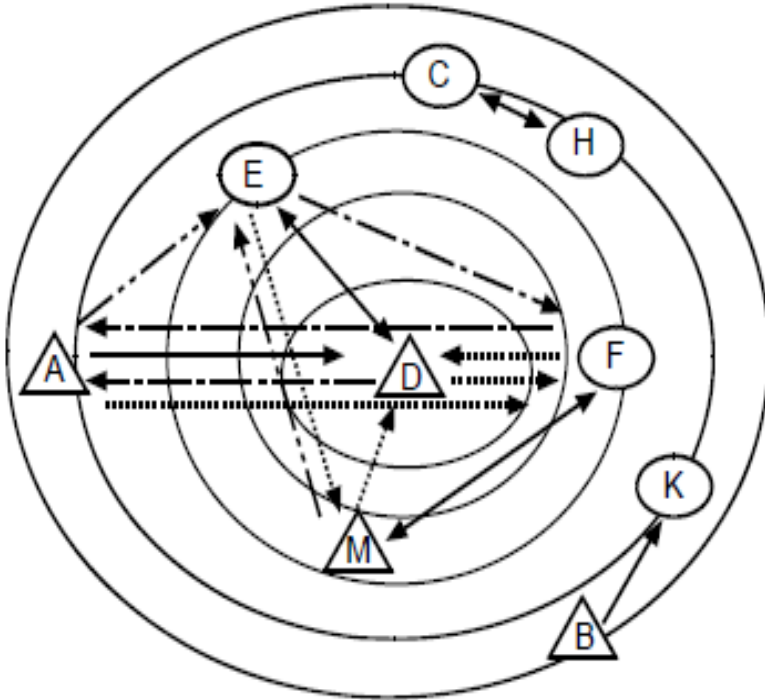
Tek Yönlü İlişki: Bir kişinin karşısındaki kişiyi seçmesine rağmen diğerinin onu seçmemesidir.

Zincirsel İlişki: Karşılıklı ilişki barındırmayan art arda seçimlerle bir tercihin oluşumudur.

Cinsiyete bağlı gruplaşmalar: Sınıflar kızlar sadece kendi arasında, erkeklerde sadece kendi aralarında birbirlerini seçmeleriyle oluşan durumdur.

Sınıf rehber öğretmeni öğrencileri arasındaki sosyal uzaklıkları saptamak amacıyla, sınıfına sosyometri tekniği uygulamıştır ve sonuçlarını sosyogram üzerinde göstermiştir. Sosyogramda kızları “daire”, erkekleri “üçgen” kullanarak ifade etmiş ve şekillerin içine öğrenci isimlerinin baş harflerini yazmıştır. Ayrıca en çok birbirini seçen öğrencilerini “düz”, 2. ve 3. düzey ilişkileri “kesikli çizgiler” kullanarak göstermiş, öğrencilerin seçimlerini belirtmek için “okların yönlerinden” yararlanmıştır.

ÖSYM 2008 KPSS

Bu sosyograma ilişkin,

- I. Sınıfta ikili ilişkiler bulunmaktadır.
- II. Sınıftaki en iyi arkadaşlık C ve H öğrencileri arasındadır.
- III. Sınıfta klikler yoktur.
- IV. D, lider bir öğrencidir.
- V. Cinsiyete bağlı gruplaşmalar gözlenmektedir.

yorumlarından hangilerini yapması durumunda, sınıf rehber öğretmeni öğrencileri arasındaki ilişkileri doğru tanımlamış olur?

A) I, III, IV

C) II, III, IV

B) I, IV, V

D) II, III, V

E) III, IV, V

Sosyometri Uygulamasında Dikkat Edilecek İlkeler

- 1) Sosyometrinin uygulanabilmesi için önce **gruptaki bireylerin yeterince birbirlerini tanımış olmaları, en az 6 ay kadar birlikte olmaları gerekir.**
- 2) Sosyometri uygulaması **samimi ve katılımcı bir hava içinde, zorlamadan yapılmalı,** bireylerin tercihlerini kendiliğinden serbestçe yapabilecekleri bir ortam sağlanmalıdır.
- 3) Sosyometri, kimsenin yardımı olmadan kendi kendine yazacak düzeyde okuma ve yazma bilenlere uygulanmalıdır. Okul düzeyinde **ilkokul 2.sınıfın ortalarından itibaren uygulanabileceği kabul edilmektedir.**
- 4) Sosyometri uygulayacak öğretmen ve uzmanlar, sosyometri tekniğini ilkelerine uygun olarak **kullanacak düzeyde iyi bilmeli, sır saklayabilmeli ve grupla ilişkileri olumlu olmalıdır.**

- 5) Sosyometri uygulamalarında **tercihe esas olacak ölçütler açık olmalı, farklı tercihler için farklı ölçütler verilmelidir.** **Örneğin,** yapılacak farklı tercihler için “sınıfta birlikte oturmak”, “sınava birlikte çalışmak”, “birlikte eğlenmek” gibi farklı tercihler için, farklı ölçütler verilmelidir.
- 6) Bireylerarası ilişkiler değişken olduğundan, sosyometri **aynı sınıfta aynı ölçüt verilerek belirli aralıklarla tekrarlanmalıdır.**
- 7) Sosyometrik veriler **sadece verilen ölçüt ve uygulanan zaman için geçerlidir.** Bu niteliğe ilişkin verileri bireyin tüm sosyal özelliklerine genellemek ve yorumlamak yanlıştır. Sınırlı bir alanda, sosyal durumları belirtmek için yapılan **sosyometri sonuçları sadece o özel durum ve sınırlı alan için geçerlidir.**
- 8) Sosyometri **sonuçları gizli tutulur.** Sonuçlar sadece kişilerarası ilişkilerin düzeltilmesi için değerlendirilir ve kullanılır.

Sosyogramın Dezavantajları (Sınırlılıkları)

- 1) Sosyogram kişilik tipleri veya ilişki türleri hakkında bilgi verir ama **ilişkilerin nedenleri hakkında bilgi vermez.**
- 2) Sosyometri **verilen zamanda grubun sosyal dokusunu ortaya çıkarmaktadır,** fakat **zamanla gruptaki ilişkilerin yapısı ve biçimi değişebilir.** Bu nedenle belirli aralıklarla (4-5 ayda bir) sosyometri tekrarlanmalıdır.
- 3) Sosyometriden elde edilen **bilgileri genellemek doğru değildir.** Çünkü **bilgi yönerge ile sınırlıdır.** Mesela; öğrencinin çalışma grubunda yeğlediği arkadaşısı ile sinemaya gitmek istediği arkadaşısı farklı olabilir. Veya sosyometri sonucunda yalnız kalmış (terkedilen) öğrenci hakkında bu öğrenci aynı zamanda tembeldir veya uyumsuzdur diyemeyiz. Yalnız bir öğrenci de sınıfın en başarılısı olabilir.

- 4) Sosyometrinin güvenilirliğinin yüksek olması grubu oluşturan **üyelerin birbirini iyi tanması ve dürüst yanıtlar vermesine bağlıdır.**
- 5) Her öğrencinin yeğlediği **üç kişinin adını yazmak zorunluluğunu** hissetmesi testin geçerliğini etkiler. Yazacak isim bulamıyorlarsa boş bırakmaları istenmelidir.
- 6) Sosyometriyle elde edilecek bilgilerin güvenilirliğini sağlamak için **gizliliğe dikkat edilmeli,** uygulayıcı, tüm öğrencilere bu konuda söz vermeli, verdiği sözü kesinlikle tutmalı ve sonuçlar da kısa sürede kullanılmalıdır.
- 7) Kalabalık sınıflarda uygulanması zordur; **öğrenci sayısı 25-30'u geçmemelidir.**

Sosyometri tekniğiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Gruptaki sosyal ilişki örüntüsünü belirleme olanağı sağlar.
- B) Uygulanacak grup üyelerinin birbirlerini yeterince tanıması gerekir.
- C) Sonuçları, birey ve grup hakkında genelleme yapma olanağı sağlar.**
- D) Sonuçları, grafiğe dönüştürülebilir.
- E) Uygulama, öğrencilerin sosyalleşmelerine katkıda bulunabilir.

Okul rehber öğretmeni Safiye Hanım lise 2. sınıftaki 28 öğrencisinin arkadaşlık ilişkilerini incelemek amacıyla birinci dönemin başında sınıfa sosyometri uygular. Bu uygulamanın sonunda arkadaşlık ilişkilerinde sorunlar yaşayan (yalnızlar) öğrencileri belirler. İkinci dönemin sonuna doğru bu öğrencilerle özel görüşür ve onları yapacağı beş haftalık sosyal beceri eğitimi grup çalışmasına davet eder. Çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden bir kısmı bu eğitime ihtiyaçları kalmadığını belirterek üçüncü haftadan sonra grup çalışmasına katılmazlar.

Safiye Hanım sosyometri tekniğinin uygulanmasına ilişkin aşağıdaki kurallardan hangisine dikkat etmediği için öğrencilerin sosyal beceri eğitimine katılmak istemedikleri söylenebilir?

- A) Sosyometriden elde edilen veriler bireylerin tüm özelliklerine genellenemez.
- B) Üyeler birbirlerini yeterince tanıdıktan sonra sosyometri uygulanmalıdır.
- C) Sosyometrik veriler uygulanan zaman için geçerlidir.**
- D) Sosyometri 25-30 kişiden daha kalabalık gruplara uygulanmamalıdır.
- E) Sosyometri sonuçları gizli tutulmalı ve özenle kullanılmalıdır.

3.2. KİMDİR BU TEKNİĞİ?

Sosyometri tekniği gibi bu teknikte, grubun sosyal dokusu içinde üyelerin birbirlerini nasıl algıladıklarını, ilişki biçimini, kabul ve ret derecesini anlamaya yarayan bir tekniktir.

Bu teknik grup içindeki **bireyin kendisini nasıl algıladığı ve başkaları tarafından nasıl algılandığı hakkında ipucu veren** bir tekniktir.

Bu teknikle bireyin kendini görüşü ile başkalarının onu görüşü arasındaki tutarlık (**bağdaşım düzeyi**) ile tutarsızlık belirlenebilir. Bireyin kendini görüşü ile başkalarının kişiyi görüşü arasındaki benzerlikler (tutarlık) dereceli olarak uyumlu oluşu, farklılıklar (tutarsızlık) ise, bireyin uyumsuz oluşu ve bireysel problem olasılıklarını düşündürür.

Kimdir bu tekniğin amacı, kendi arkadaşlarının gözüyle **bireylerin temel kişilik özelliklerinin belirlenmesidir.** Bu amaçla, bu teknikte, bireylere ilişkin bir dizi olumlu-olumsuz kişilik özelliği betimlenmekte ve grupta bu betimlemeye en çok uyan kişinin adının yazılması istenmektedir.

Ayrıca bu teknik **sorunlu ve yardıma gereksinimi olan öğrencilerin belirlenmesine** de yardımcı olan bir tekniktir.

ÖSYM

2013 KPSS

Bireyin kendisini nasıl algıladığı ile başkaları tarafından nasıl algılandığı hakkında ipucu veren teknik aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kimdir bu**
- B) Sosyometri
- C) Sosyal uzaklık ölçeği
- D) Anekdot
- E) Vaka incelemesi

ÖSYM

2007 KPSS

Aşağıdakilerden hangisi bireyin içinde bulunduğu grubun üyeleri tarafından nasıl algılandığını anlamaya yönelik bireyi tanıma tekniğidir?

A) Kimdir bu?

B) Anket

C) Arzu listesi

D) Anekdote (olay kaydı)

E) Vak'a incelemesi

KİMDİR BU FORMU

Açıklama: Sevgili öğrenciler bu teknik kendinizi nasıl algıladığınızı ve arkadaşlarınız tarafından nasıl algılandığınızı hakkında ipucu veren bir tekniktir. Aşağıda sınıfınızdaki arkadaşlarınızın bazı belirgin özelliklerini belirten 6 betimsel ifade verilmiştir. Her soruyu dikkatle okuyunuz. O soru size veya hangi arkadaşınıza uyuyorsa onun adını ve soyadını cümlenin sonuna yazınız. Aynı soruya birden fazla arkadaşınızı yazabilirsiniz. O soruya uygun arkadaşınız yoksa soruyu boş bırakabilirsiniz. Bir arkadaşınızın adını birden fazla soruya yazabilirsiniz. Yazdıklarınızı gizli tutunuz.

BETİMSSEL İFADELER VE ÖZELLİKLER	Kimdir Bu?
1- En çok sevilen kimdir?	
2- Hiç seilmeyen kimdir?	
3- Her zaman herkese yardım etmek isteyen kimdir?	
4- Bencil olan, kimseye yardım etmeyen kimdir?	
5- Çok arkadaşı olan kimdir?	
6- Hiç arkadaşı olmayan kimdir?	

**Kimdir Bu? Sonuçlarının
Bireylerin Davranış Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi**

Betimsel ifadeler	Öğrenciler					
	Ali	Gül	Sezer	Pınar	Fatma	Atakan
1. Sınıfta en çok konuşan, herkesin sözünü kesen kimdir?	/+		///			
2. Sınıfta herkese yardımcı olan kimdir?	//	+	/+		//+	+
3. Arkadaşları tarafından aranan, birlikte çalışılmak istenen kimdir?		///+			//+	
4. Daima neşeli ve canlı olan kimdir?		/		//+	/	/
5. Arkadaşlarına tepeden bakan, onlara soğuk davranan kimdir?			/			///
Uyma Sayısı:	1	1	1	1	2	
Puan:	1	3	1	2	4	

Öğrenci kendisini seçmişse (+), başkası tarafından seçilmişse (/) ile gösterilmiştir. Seçilen nitelikler bakımından öğrencisinin kendisi ve diğer öğrencilerin değerlendirmeleri arasındaki tutarlılık (/+) ise bireyin bağdaşım hali hakkında bilgi vermektedir. Tutarlılık yüksekse bağdaşım düzeyi de yüksektir.

Bir sınıfa uygulanan “Kimdir Bu?” tekniğinin sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Tabloda öğrenci kendisini seçmişse (+), başkası tarafından seçilmişse (/) ile gösterilmiştir. İncelenen nitelikler bakımından öğrencinin kendisi ve diğer öğrencilerin değerlendirmeleri arasındaki tutarlılık (/+) ise bireyin bağdaşım hâli hakkında bilgi vermektedir.

Sorular	Öğrenciler					
	K	L	M	N	T	R
Sınıfta herkesle şakalaşmaktan hoşlanan				+	////+	+
Arkadaşlarına karşı her zaman saygılı olan	///+	+	+		///	+
Sınıftaki en başarılı kişi	//+	+	/		//+	+
Sessizce oturan, kimseyle konuşmayan	///+		+			
Sınıfta arkadaşlarına zarar veren		//		///		
Çabuk heyecanlanan ve telaşlı		//	///	/+		

Tabloya göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez? (2010 KPSS)

- A) N, kendisini şakacı olarak algılasa da, arkadaşları şakalarını zarar verici bulmaktadır.
- B) Bağdaşım düzeyi en yüksek olan öğrenci R’dir.**
- C) Sınıfın en içe kapanık öğrencisi K’dir.
- D) En popüler öğrenci T’dir.
- E) Arkadaşları L’yi, kendini gördüğünden farklı değerlendirmektedir.

3.3. KİME GÖRE BEN NEYİM?

Bireyin benlik algısını yani **bireyin kendisinin ve başkasının gözünde kendini nasıl gördüğünü** belirlemek amacıyla uygulanan tekniktir. Burada **birey başkaları tarafından nasıl biri olarak algılandığını kendisi değerlendirir.**

Ortaokul ve Lise düzeyindeki bütün öğrencilere uygulanabilir.

Öğrenci işaretleme yaparken sıralanan yakıştırmalar, benlik tasarımına göre uymuyorsa cevap vermeyebilir.

Örneğin; “kavgacıyım” yakıştırması bireye uymuyorsa yakıştıрманın karşısındaki yerleri boş bırakabilir. Uyuyorsa o bölümün içerisine (x) işareti koyularak cevap verilir.

Kime Göre ben neyim? Formu örneği

	Öğretmenlere Göre	Aileme Göre	Arkadaşlarıma Göre	Bana Göre
1. Kavgacıyım		x		
2. Neşeliyim	x		x	x
3. Haylazım		x	x	

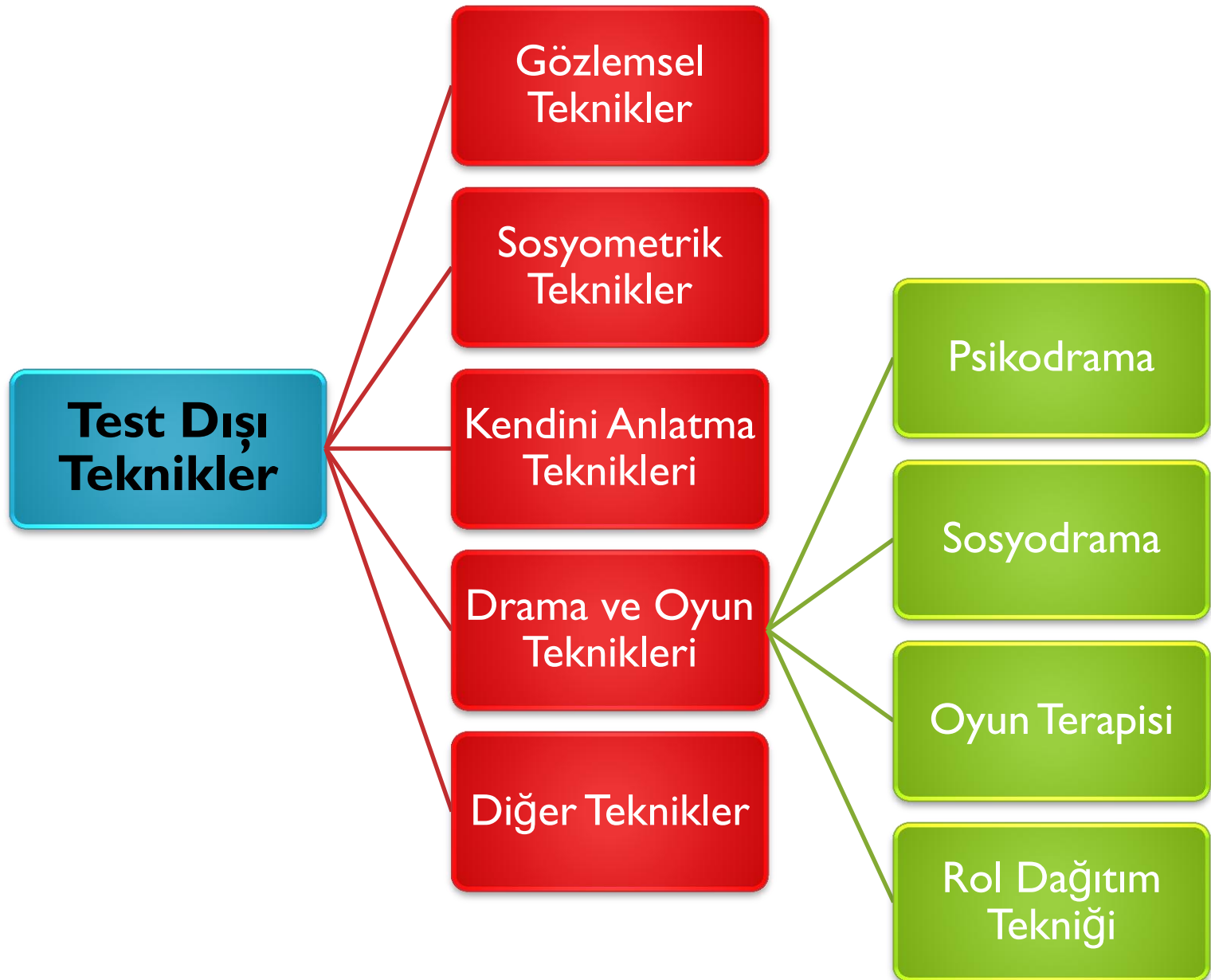
3.4. SOSYAL UZAKLIK ÖLÇEĞİ

Grup içi ilişkilerde, bireylerin birbirlerini sosyal kabul veya aralarındaki sosyal mesafelerini belirlemeye yarayan bir araçtır.

SOSYAL UZAKLIK ÖLÇEĞİ					
Öğrenciler	Onunla yakın arkadaş olmayı çok isterim.	Onunla arkadaş olmayı isterim.	Onunla arkadaş olup olmamam benim için önemli değildir.	Onunla arkadaş olmayı istemem.	Onunla arkadaş olmayı kesinlikle istemem.
Hasan			X		
Fatma	X				
Özgür					X
Pınar		X			

B) TEST DIŞI TEKNİKLER

4. DRAMA VE OYUN TEKNİKLERİ

4.1. PSİKODRAMA

Öncelikle bireyin grup içinde iyileştirilmesini hedefleyen bir grup psikoterapi yöntemidir.

Bu teknik, **bireylerin** ilişkilerini, bu ilişkilerde yaşadıkları sorunları, çatışmaları ve **kendi iç dünyalarını spontan (kendiliğinden, doğal) bir biçimde**, bir oyunun içinde rol alarak incelemelerini ve farkındalığa ulaşmalarını sağlamaya çalışır.

Psikodrama, Moreno'nun tanımıyla, **“gerçeğin yeniden canlandırılması”** demektir.

Psikodramada **dikkat, birey ve problemi üzerinde toplanır.** Yani **başroldeki bireyin kendisidir.** Psikodramada, birey bir başkası için değil, kendisi için kaygı ve üzüntü kaynağı olan psikolojik problemlerini bir grup önünde gerçek yaşamında olduğu gibi bir rol olarak oynar. Böylece birey problemin altında yatan nedenler hakkında bir içgörü kazanır.

Bu teknikte **kendi problemini canlandıran birey, probleme sebep tiplerden birinin yerine geçerek o kişiyi canlandırır.** Böylece birey, problemini yalnız kendi yönünden değil, karşısındaki bireyin yönünden de anlamaya başlar.

Bu teknik yalnızca uzmanlar tarafından kullanılır.

4.2. SOSYODRAMA

Bir grup bireyin, **sosyal yaşamda karşılaşılabilecekleri güncel ortak bir olaya ilişkin rolleri** spontan bir şekilde gerçek yaşamdaki gibi davranarak oynaması tekniğidir. Bireyin problemle ilgili **bir başkasını oynadığı dramadır.**

Sosyodramada dikkat, **grup ve grubun ortak problemi** üzerinde toplanır.

Sosyodramada, rol alan bireyler, belli kişileri değil, sosyal sorunla ilgili olan belli tipleri oynar. Temsil edilen ve oynanan oyun, grubun ortak bir sosyal problemidir.

Sosyodramanın amacı, herkesin sahip olabileceği varsayılan “toplumsal ve ortak rollerde (anne, baba, öğretmen, öğrenci, erkek, kadın gibi)” bireye yardımcı olmaktır.

Bu amacı biraz daha açarsak; **sosyodramanın genel amacı; bireylerin sosyal beceriler yönünden gelişmelerini sağlamak ve sosyal ilişkilerde karşılaştıkları çeşitli sorunları gidermektir.**

Sosyodramanın diğer temel amacı bireylerin “**hayal gücünü, yaratıcılığını ve spontan davranma**” becerilerini geliştirmektir.

Sosyodramanın Psikodramadan Farkı

	Psikodrama	Sosyodrama
1)	Psikodramada asıl konu bireydir, bu nedenle dikkat birey ve bireyin kişisel sorunları üzerinde toplanır.	Sosyodramada ise, asıl konu gruptur. Sosyodramada sahnede yer alan birey değil, gruptur. Sosyodramadaki grup, psikodramadaki bireyin yerini tutar.
2)	Psikodramada inceleme özellikle kişisel sorunlara doğru çevrilmiştir.	Sosyodramada belirli bir kültürü temsil eden tipler ve bireylerin rolleri incelenir. Sosyodramada inceleme sosyal sorunlara yöneliktir.
3)	Psikodramanın terapötik amacı kişisel bir boşalmadır.	Sosyodramanın terapötik amacı sosyal bir boşalma sağlamaktır.

4.3. OYUN TERAPİSİ

Oyun terapisi **önceden hazırlanmış oyun ortamında çocukların davranışlarının gözlemlenmesidir.**

Bu terapi, çocuğun içe itilmiş saldırganlık tepkilerini, bilinçaltı arzularını, korku ve kaygılarını oyunda açığa çıkarmak, deşarj ederek onun davranım bozukluklarının sebeplerini anlamakta kullanılır. Hem bilgi sağlamak hem de terapi için kullanılır.

Çocuk, serbest bir ortamda oynayacağı bir oyun odasına konur. Odada, bir evde olabilecek eşyalar oyuncak halinde bulunur. Terapistin vereceği genel bir durum içinde ya da serbest olarak, çocuk odada oyun oynarken terapist tarafından gözlemlenir.

4.4. ROL DAĞITIM TEKNİĞİ

Öğrencilerin belirgin özelliklerini dolaylı yolla ortaya çıkartmaya yarayan bir tekniktir. Bu teknikle elde edilen bilgiler, sınıf içindeki öğrencilerin olumlu veya olumsuz kişilik özelliklerinin tanınmasında yardımcı olmaktadır.

Uygulanışı; ilk başta sınıfa oyunda yer verilmiş oyuncuların kişilik özellikleri veya oyun anlatılır. Sonra öğrencilerden bu rollere uygun kişilerin seçilmesi istenir. Rollerin adları öğrencilere yazdırılarak onlara her rolü tanımlayan cümlelerin ya da rolü temsil eden adın önündeki boş yere bu rolleri en iyi yapabilecek öğrencilerin isimlerinin yazılması söylenmektedir. Öğrenciler isterlerse birden fazla role bir isim yazabilir veya kendi isimlerini de belirtebilirler.

ROL LİSTESİ:

Temsil Edilecek Roller:

- Kral
- Kraliçe
- İyilik perisi
- Arabulucu
- Neşelendirici (komik)
- Yalancı
- İki yüzlü
- Ara bozucu
- Herkesi seven, herkese yardım etmek isteyen
- Dürüst, güvenilir
- Yalnız, kimseyle ilişkisi olmayan
- Zorba

Rollerle İlgili Yanıtların Dağılım ve Puan Çizelgesi

[illegible]

B) TEST DIŞI TEKNİKLER

5. DİĞER TEKNİKLER

Test Dışı Teknikler

Gözlemsel Teknikler

Sosyometrik Teknikler

Kendini Anlatma Teknikleri

Drama ve Oyun Teknikleri

Diğer Teknikler

Bibliyoterapi

Vaka İncelemesi

Vaka Konferansı

Veli Konferansı (Toplantısı)

Sineterapi

Ev Ziyaretleri

Toplu Dosya

5.1. BİBLİYOTERAPİ

Bibliyoterapi de temel amaç **bireyin kendini tanıması, sorunlarının kaynağını fark etmesi ve sorunlarıyla nasıl baş edebileceğini öğrenmesidir.** Bu amaçla **kitaplardan yararlanma** bibliyoterapi olarak tanımlanmaktadır.

Bibliyoterapide kitap seçimi yapıldıktan sonra ve danışan kitabı okumaya başladıktan sonra bibliyoterapi 3 evrede gerçekleşir:

1. evrede, danışanın kitaptaki kahramanla kendisi arasında **özdeşim kurması sağlanır.**
2. evrede, danışan **katarsis (duygu boşalımı) yaşar.**
3. evrede, **danışan içgörü kazanır** ve bu yolla kendi sorunu için **çözüm üretmeye başlar.**

Bibliyoterapi 3 türlü uygulanmaktadır.

- 1) Danışman, danışana seçilen öyküyü okur ve gerektiğinde belli aralarla onun duygularını ifade etmesine yönelik fırsatlar verir.
- 2) Birey kitabı yalnız başına okuyup danışma oturumuna gelir ve öykü terapi sürecinde ele alınır.
- 3) Öykünün bir kısmı birlikte okunur kalan bölümünü bireyin kendisi okumayı sürdürür.

Örneğin; ilkokula yeni başlayan bir çocuğun, okul korkusu ile nasıl baş edeceğini anlatan bir öykünün danışman tarafından okunması.

Ergenlik dönemindeki kızıyla iletişim kurmakta zorlanan Aysel Hanım, rehber öğretmenin tavsiyesiyle ergenlik dönemi özelliklerini anlatan bir kitap okumaya başlamıştır. **Rehber öğretmenin Aysel Hanım'a uyguladığı teknik aşağıdakilerden hangisine örnektir?**

A) Bibliyoterapi

C) Vaka incelemesi

B) Gözlem

D) Danışma

E) Görüşme

5.2. VAKA İNCELEMESİ

Davranış bozukluğu, uyum problemi, akademik başarısızlık, öğrenme güçlüğü gibi sorunları olan **bireyin tüm yönlerinin detaylı bir şekilde (derinlemesine) incelenmesidir.**

Vaka incelemesi bir süreç olarak **bireyin problemini teşhis ve tedavisini amaçlar.** Bireyin problemine ilişkin test ve test dışı tanıma teknikleriyle çeşitli kaynaklardan gerekli bilgiler toplanmakta, toplanan bilgilerin ışığında bireyin probleminin niteliği ve nedenlerine ilişkin “teşhis” konmakta, gerekli “tedavi” planları hazırlanarak iyileştirici önlemler alınmaktadır.

Vaka Tarihçesi ile Vaka İncelemesi Arasındaki Farklar

Vaka tarihçesi, vaka incelemesi yönteminden farklıdır.

Vaka tarihçesi, bireyin gelişimiyle ilgili bilgilerin ayrıntılı ve sıralı bir biçimde, zaman akışına göre topluca rapor edilmesidir.

Vaka incelemesi, bireyi rahatsız eden problemin kaynağı ile ilişkili olarak **vaka tarihçesi yöntemiyle elde edilen bilgilerden yararlanır**. Ancak, **bu bilgiler çoğu zaman yeterli olmaz**, daha başka bilgiler de toplamak da gerekli olabilir.

Bu açıdan, vaka incelemesi, vaka tarihçesinden daha kapsamlı ve derinliğine olan bir kavramdır.

Vaka tarihçesi kliniğe başvuran kişinin ilk görüşmesinde hekimin, bireyin kendisinden elde ettiği, geçmişine ve hâlihazır durumuna, fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal özelliklerinin gelişimine ilişkin genel bilgileri içerir.

Vaka incelemesi ise bireyin kendisinden, yakın çevresinden, sosyal ve sağlık kurumlarından elde edilen, hayat hikâyesinin ötesinde, **başka tekniklerle birey hakkında elde edilen geçmiş zamana, şimdiki zamana ilişkin yaşantıları, geleceğe yönelik beklentileri ve bilgileri de kapsar.**

Vaka tarihçesinde, belirli bir sisteme göre bireyin tüm yaşantısını kapsayan veriler, yorumlama yapılmadan, olduğu gibi objektif bilgiler olarak sunulur, bireyin karşılaştığı problemlerle de ilişki kurmadan verilir. **Vaka incelemesinde** ise bireyin özel probleminin teşhisiyle ilgili **belirli ve seçilmiş bilgiler gereklidir.**

5.3. VAKA KONFERANSI

Karmaşık durumlar gösteren ve ciddi uyum sorunu olan bireyler için **ortak bir çözüm yaklaşımı geliştirme amacıyla bir grup psikolojik danışmanın veya uzman personelin bir araya geldiği toplantılardır.**

Vaka konferansı, vaka incelemesiyle vakayla ilgili olarak toplanan bilgileri değerlendirmek, vaka hakkında teşhis koymak ve tedavi yöntemlerini kararlaştırmak adına, ilgili uzmanlık alanlarından oluşan uzmanların bir araya geldiği toplantılardır.

Vaka konferansına danışanın kendisi ve ailesi **katılmaz.**

5.4. VELİ KONFERANSI (TOPLANTISI)

Psikolojik danışmanın veya sınıf rehber öğretmenin öğrenci velisiyle bir araya gelerek çocuk hakkında önemli gördükleri konular hakkında görüşme yapmalarıdır.

Çocuğun başarı ve uyum durumu, özel ihtiyaçları ve problemleri ya da dikkate değer başka bir davranış özelliği hakkında karşılıklı görüşmek için genelde yapılır.

5.5. SİNETERAPİ

Sineterapi; sinemanın insan üzerinde oluşturduğu korku, heyecan, öfke, sevinç, coşku ve aşk gibi duyguların işlenmesine, analizine ve olumlu modelleme temellerine dayanan bir yöntemdir. İlk olarak, 1995 yılında **Gary Solomon** tarafından çıkarılan kitapla kullanılmaya başlanmıştır .

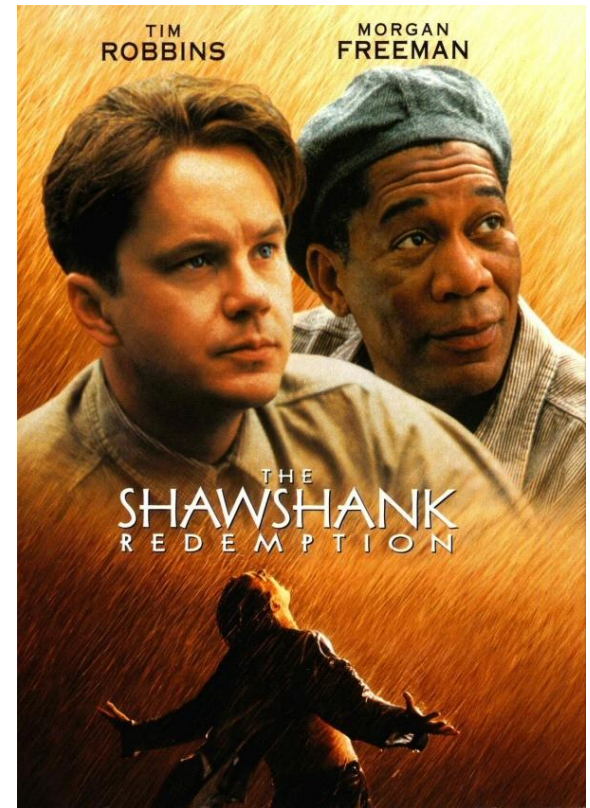
Film toplu halde, terapistle birlikte ya da ev ödevi şeklinde verilerek terapi seansı dışında seyrettirilebilir.

Filmin seyredilmesinden önce kişinin terapideki hedefler doğrultusunda uyarılması, ilgili bölümlere özellikle dikkat etmesi, filmi durdurarak not alması ve birden fazla kez seyretmesi istenebilir.

CESARET: FORREST GUMP

ÖZSAYGI: ESARETİN BEDELİ

ESARETİN BEDELİ

5.6. EV ZİYARETLERİ

Ev ziyaretleri vasıtasıyla **çocuğun aile yaşantısı ve ortamı hakkında ilk elden izlenimler elde edilmiş olmaktadır.** Bu ziyaretler sırasında evin fiziksel durumu, çocuğun ders çalışma olanakları ve koşulları, anne ve babanın çocuğa karşı tutumu gibi konularda önemli bilgiler elde edilir.

Bu teknikte amaç, çocuğun ev yaşamıyla ilgili çeşitli bilgileri toplayarak onu daha iyi tanımak ve onun kendisini tanımasına ve problemlerinin çözümüne yardımcı olmaktır. Ev ziyaretleri **okul rehber öğretmenleri ile öğretmenler tarafından yapılır.**

5.7. TOPLU DOSYA (ÖĞRENCİ GELİŞİM DOSYASI)

Toplu dosya, **bireyi tanıma tekniği değildir**. Bazı teknik ve araçlarla bireyler hakkında toplanan bilgilerin düzenli bir şekilde özetlenerek kaydedildiği dosyalardır.

- ♦ **Toplu Dosya; 2008’de değişen yönetmeliğe göre artık dosya halinde değil E-OKUL üzerinden tutulacak.**

2008 Yönetmeliği (Öğrenci Gelişim Dosyası)

MADDE 23 – E-okul sisteminde her öğrenci için öğrenci gelişim dosyası tutulur. Okul yönetimi ve ilgili öğretmenler dosya bilgilerinin sisteme zamanında işlenmesinden sorumludur. Öğrenci gelişim dosyasına pedagojik olmayan ve gizliliği gerektiren bilgiler işlenmez.

Toplu dosyalarda aşağıdaki bilgiler bulunur:

- 1) Kimlik bilgileri ve fotoğraf ile aile bilgileri (Sosyo ekonomik ve kültürel durumu, aile ortamı)
- 2) Öğrencinin devam ettiği okullar ve alınan belgeler
- 3) Öğrencinin bilişsel, dilsel, sosyal, duygusal, bedensel ve devinimsel gelişimi ile sağlık durumu
- 4) Öğrencinin psikolojik danışma sonuçları (gizli bilgiler hariç) ile öğrenci ve veli görüşmeleri
- 5) Öğrencinin ilgileri, yetenek alanları, geleceğe yönelik planları ve mesleği eğilimleri
- 6) Öğrencinin öğrenme stilleri, çalışma alışkanlıkları, ders başarı durumları, boş zaman etkinlikleri
- 7) Öğrencinin okul, sınıf içi ve dışı etkinlikleri
- 8) Öğrenciye uygulanan testler ve diğer bilgilerin sonuçları ile disiplin durumu

Toplu Dosyadaki Gizlilik Düzeyleri

Birinci Düzey (Özlük bilgileri): Öğrencinin kimlik ve özlük bilgileridir (adı, soyadı, cinsiyeti, boyu, kilosu, belirgin beden özellikleri). Bu bilgiler herkese açık ve paylaşılabilen bilgilerdir.

İkinci Düzey (Bireysel genel bilgiler): Aile durumu (boşanmış, üvey vs.), gelir durumu, bireyin akademik özgeçmişi, merak ve hobileri, geleceğe ilişkin planları vb. Bu bilgiler herkese açıklanamaz. Ancak sosyal hizmet uzmanı, araştırmacı gibi profesyonel ve sorumlu kişilere açıklanabilir.

Üçüncü Düzey (Bireye özgü bilgiler): Sınıf içindeki başarı düzeyi, yönetici, öğretmen ve uzmanların öğrenciye tavsiyeleri ve uygulanan test sonuçları vb. Bu bilgiler öğrencinin veya velinin onayı alınmadan verilemez.

Dördüncü Düzey (Kişilik özelliklerine ilişkin bilgiler): Psikolojik inceleme, psikiyatrik muayene sonuçları, sağlık ve sosyal hizmet personelinin raporları, yasal inceleme sonuçları vb. bilgilerdir. Bu bilgiler hiçbir şekilde aynen kelime kelimesine öğrenciye, ailesine veya başkasına verilemez. Bu bilgiler toplu dosyada yer almaz.